

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ НИШ

Трговина психоактивним супстанцама
(мастер рад)

Ментор
Проф. др Миомира Костић

Кандидат
Марина Тренкић
Број индекса: М049/15-О

Ниш, 2016.

САДРЖАЈ

Увод	3.
1. Појам и дефиниције психоактивних супстанци	6.
1.1.Класификација психоактивних супстанци.....	8.
1.1.1. Депресори.....	9.
1.1.2. Стимуланси.....	11.
1.1.3. Халуциногени.....	11.
1.1.4. Канабиноиди.....	12.
1.2. Поремећаји понашања услед употребе опојних дрога.....	13.
1.3. Карактеристике зависности и фактори који утичу на зависност.....	16.
2. Транспорт опојне дроге балканским путем	19.
3. Кривично законодавство земаља бивше СФРЈ	21.
3.1.Кривично законодавство Словеније.....	22.
3.2.Кривично законодавство Хрватске.....	24.
3.3.Кривично законодавство Македоније.....	27.
3.4.Кривично законодавство Босне и Херцеговине.....	28.
3.5.Кривично законодавство Црне Горе.....	31.
3.6.Кривична дела у вези опојних дрога по законодавству Републике Србије.....	34.
3.6.1.Неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога.....	34.
3.6.2. Неовлашћено држање опојних дрога.....	36.
3.6.3. Омогућавање уживања опојних дрога.....	38.
3.6.4. Наркоманија и криминалитет.....	41.
4. Фазе у кријумчарењу опојних дрога	43.
4.1. Производња и прерада.....	43.
4.2. Кријумчарење.....	45.
4.3. Трговина на велико.....	47.
4.4. Трговина на мало.....	49.
4.5. Тактика и техника откривања илегалне трговине дрогом.....	52.
5. Кривичне санкције које се изричу учиниоцима	55.
5.1.Мере безбедности	57.

5.1.1. Мера обавезног лечења наркомана.....	58.
5.2. Мера одузимања предмета.....	61.
5.3. Мера протеривања странаца.....	62.
6. Посебни органи специјализовани за сузбијање организованог криминалитета....	63.
7. Сузбијање кривичних дела у вези са злоупотребом коришћења опојних дрога...	65.
1. Предмет истраживања.....	68.
1.1. Циљ и значај истраживања.....	69.
1.2. Хипотезе истраживања.....	69.
1.3. Методи коришћени приликом истраживања.....	69.
1.4. Резултати истраживања.....	71.
Закључак.....	79.
Литература.....	81.
Сажетак.....	86.
Биографија.....	88.

УВОД

Злоупотреба психоактивних супстанци је данас глобални проблем који погађа сва друштва и све цивилизације, па као такав егзистира вековима уназад. Развојем цивилизације, дошло је до неконтролисане употребе опојних дрога, које разарају човекову личност и духовно и физички. Злоупотреба опојних дрога, болест зависности или токсикоманија, представља друштвено зло, са којим су, последњих деценија, посебно суочене земље Југоисточне Европе.

У савременом свету одигравају се крупне друштвене промене и успостављају неочекивани односи у различитим друштвено-економским срединама. Коришћење опојних дрога ствара огромне штетне последице на укупно здравље нације, и то све млађе популације. Породице су постале нестабилне и дисхармоничне, што је променило демографске карактеристике зависника, односно њихову припадност свим социоекономским слојевима друштва. Карактеристично је за ово доба да се на тржиште лансирају нове тзв. синтетичке дроге, знатно јефтиније а не мање штетне, којима нарочито подлежу млађе генерације. Минимизирају се штетне последице нарочито канабиса, хероина, екстазија и амфетамина, као најраспрострањенијих дрога на овим просторима, а такође и кокаин је у порасту у погледу потрошње.

Са друге стране, новчани приходи које остварују организоване криминалне групе у овој области су толики да често премашују годишње буџетске приходе мањих и осредњих развијених држава Европе и света, па управо због тога злоупотреба опојних дрога представља данас један од најорганизованијих и најсофистициранијих видова криминала. Реч је о делатностима криминалаца професионалаца и специјалиста, а део тог стеченог „прљавог“ новца често пласирају у коруптивне сврхе носилаца државних функција и обарање демократски изабраних влада.

Из тог разлога све државе одвајају велике ресурсе на сузбијање ове штетне појаве, успостављањем адекватног здравственог, социјалног, образовног, а нарочито криминалистичког и кривично-правног и казног система, усмереног ка превентивно-репресивном деловању на спречавању и сузбијању илегалног коришћења, односно производње и промета опојних дрога. Велики новчани издаци се усмеравају и на

успостављање сарадње између полицијских и правосудних органа на међународном нивоу, зато што и криминалне групе често делују на подручју више држава.

Проблем злоупотребе психоактивних супстанци је дуго времена анализиран, проучаван и праћен кроз многа истраживања и са више нивоа. Међутим, остало је још много недоумица, нерешених и отворених питања за разматрање и детаљна проучавања у будућности.

Овај рад, пре свега, обухвата појам и дефинисање психоактивних супстанци, њихову поделу, као и њихово деловање и утицај на самог корисника. Под психоактивним супстанцама, подразумевају се хемијске материје које уношењем у организам мењају психичку структуру – утичу на расположење, мишљење и понашање. То су алкохол, никотин, разни лекови, као и супстанце које су законом забрањене, а о којима ће управо и бити речи у овом раду. У питању су илегалне опојне дроге чија производња, прерада и употреба, није у складу са друштвеним нормама те су по закону забрањене и санкционисане. У зависности од њиховог утицаја на централни нервни систем, могу се поделити у четири велике групе: депресори, стимуланси, халуциногени и канабиноиди. Конзумирање опојне дроге, представља велики проблем данашњице, будући да истраживања показују да је велики број младих, посебно адолесцената, обухваћен овим проблемом. Различити фактори, попут околине, притиска вршњака, нарушених односа у породици, лоших материјалних услова, могу утицати да особа крене са конзумирањем, у нади да ће на тај начин заборавити на своје проблеме. Конзумирањем опојних дрога, ствара се како психичка тако и физичка зависност, а њихова штетна дејства одражавају се не само на појединца-конзумента, већ и на његову породицу, околину, као и друштво у целини.

Даље, овим радом је обухваћен и транспорт опојних дрога, где наша држава има значајну улогу будући да је због свог географског положаја повољна за транспорт опојних дрога са Блиског Истока ка Европским земљама. Иначе транспорт опојних дрога преко Србије познат је као „балканска рута“, где се највећа количина опојних дрога годишње превезе управо овим путем.

Рад обухвата и кривично законодавство бивших земаља СФРЈ, пре свега Словеније, Хрватске, Македоније, Босне и Херцеговине, Црне Горе и Србије. Када је у питању кривично законодавство Србије, у оквиру главе XXIII Законика (Кривична дела против

здравља људи) инкриминисана су три дела у вези опојних дрога. То су неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога (чл. 246.), неовлашћено држање опојних дрога (чл. 246а.) и омогућавање уживања опојних (чл. 247.)

Затим, обухваћене су и фазе у трговини опојних дрога, где најпре имамо производњу и прераду опојних дрога, затим кријумчарење опојних дрога, трговину на велико и трговину на мало. Чланови криминалних група, тачно и прецизно имају подељене послове које свако од њих обавља. Организатор, обично познаје само још два лица, будући да постоји разграната мрежа посредника, тако да га је веома тешко открити, чак и када неко од трговаца на мало буде ухваћен, јер они и не знају његов идентитет.

Значајне су и кривичне санкције које се учиниоцима изричу. У питању су казна затвора и новчана казна, а као обавезна уз одређену казну изриче се и мера одузимања предмета који је био намењен или употребљен за извршење кривичног дела или је настао извршењем кривичног дела, када постоји опасност да ће се одређени предмет поново употребити за извршење кривичног дела или када је ради заштите опште безбедности или из моралних разлога одузимање предмета неопходно. Када постоји потреба, суд може изрећи и меру обавезног лечења наркомана.

Како би се стало на путу овом проблему, неопходно је предузимање како превентивних тако и репресивних мера. Од великог је значаја заједничка сарадња полиције и царине као и других државних органа. Да би се повећала ефикасност супротстављања организованом криминалу предвиђено је оснивање посебног одељења при Окружном јавном тужилаштву, тзв. Специјално тужилаштво, које је установљено да врши функцију гоњења за кривична дела организованог криминала и друга посебно тешка кривична дела, на читавој територији Републике Србије. У складу са законом, основано је и Посебно одељење Окружног суда у Београду, а у оквиру Министарства надлежног за унутрашње послове Србије образована је Служба за сузбијање организованог криминала.

Рад обухвата и резултате истраживања које је спроведено у Вишем суду у Нишу. На основу статистичких података утврђено је колико је донето правноснажних пресуда за одређени временски период, старосно доба учиниоца, колико је кривичних дела извршено у саизвршилаштву, које су кривичне санкције изречене, број жена које су извршиле неко од кривичних дела у вези са опојном дрогом, као и које су опојне дроге најчешће.

1. ПОЈАМ И ДЕФИНИЦИЈЕ ПСИХОАКТИВНИХ СУПСТАНЦИ

Психоактивна супстанца (ПАС) је хемијска материја која уношењем у организам мења психичку структуру – утиче на расположење, мишљење и понашање. Међу овим супстанцама су никотин, алкохол, разни лекови и супстанце које су законом забрањене а које називамо незаконитим дрогама.

Психоактивне контролисане супстанце на основу Закона о психоактивним контролисаним супстанцама¹ које се налазе на Списку психоактивних контролисаних супстанци, су:

1. Опојне дроге, односно наркотици;
2. Психотропне супстанце;
3. Производи биолошког порекла који имају психоактивно дејство;
4. Друге психоактивне контролисане супстанце.²

Опојна дрога у смислу овог закона је свака супстанца биолошког, односно синтетичког порекла која се налази на Списку, у складу са Јединственом конвенцијом о опојним дрогама („Сл. лист СФРЈ“, број 2/64), односно супстанца која делује примарно на централни нервни систем смањујући осећај бола, изазивајући поспаност или будност, халуцинације, сметње у моторним функцијама, као и друге патолошке или функционалне промене централног нервног система.³

Светска здравствена организација УН (WHO), је 1974. године дефинисала опојне дроге као, супстанцу која је у стању да, када се нађе у живом организму, модификује његову једну или више функција и да након поновљене употребе доведе до психичке или физичке зависности.⁴

Закон о психоактивним контролисаним супстанцама дефинише и појам психотропних супстанци, па се тако под овим појмом подразумева свака супстанца биолошког, односно синтетичког порекла која се налази на Списку у складу са Конвенцијом о психотропним супстанцама из 1971. године, односно супстанца која делује

---

¹ Закон је донет 22. децембра 2010. године, а ступио на снагу 4. јануара наредне године.

² Члан 2 Закона о психоактивним контролисаним супстанцама.

³ Члан 3. ст.1. Закона о психоактивним контролисаним супстанцама.

⁴ Terminology and Information on Drugs, UNODCCP, New York, 1999.p.64.

примарно на централни нервни систем и мења моздане функције, због чега се мења перцепција, расположење, свест и понашање (члан 3. став 2.).

Закон о психоактивним контролисаним супстанцама прописује и бројне забране у области производње, промета, употребе и доставе, давања и одлагања психоактивних контролисаних супстанци и биљака из којих се оне могу добити. Тако:

1. забрањена је производња, промет и употреба психоактивних контролисаних супстанци, као и достава психоактивних контролисаних супстанци и биљака из којих се могу добити психоактивне контролисане супстанце, осим под условима прописаним овим Законом (члан 5. став 1.),

2. забрањено је гљиве из породице Psilocybe, као и друге гљиве из којих се могу добити психоактивне контролисане супстанце, достављати на било који начин другим лицима (члан 5. став 2.),

3. забрањено је с храном, пићем или на било који други начин давати другоме психоактивне контролисане супстанце, осим у сврху прописаног лечења, у складу са овим законом и прописима донетим за спровођење овог закона (члан 6. став 1.),

4. забрањено је психоактивне контролисане супстанце и медицинска средства која су употребљена за њихову примену одлагати на начин и на месту које није посебно одређено за ту сврху, супротно овом Закону и прописима донетим за његово спровођење (члан 6. став 2.) и

5. забрањено је оглашавање психоактивних контролисаних супстанци у одређеним случајевима, односно њихово оглашавање је дозвољено под законом одређеним условима и на законом одређени начин (члан 7.).

Закон је, приликом регулисања питања идентификације и испитивања психоактивних контролисаних супстанци као и за производњу, промет, извоз, увоз, транзит и гајење истих, прописао строги систем контроле и забрана.

На основу члана 58. Забрањено је гајење биљака из којих се могу добити психоактивне контролисане супстанце, као и њихов промет и поседовање, осим под условима прописаним законом и прописима донетим за спровођење закона.

1.1. Класификација психоактивних супстанци

Познато је да постоји велики број опојних дрога и психоактивних супстанци, чија је подела изведена према различитим критеријумима који су условно одређени од више специфичних чинилаца.

Основна подела је према њиховом пореклу, па се опојне дроге и психоактивне материје могу сврстати у две подгрупе, и то: природне и синтетичке. У групу природних дрога спадају многе биљке које у свом саставу имају супстанце или продукте са особинама дроге и то: биљка кока (кокаин), мак (опијум и његови деривати-хероин и морфијум), канабис (марихуана, хашишово уље, хашиш), кактус пејотл (псилоцибин, мескалин), мексичка гљива и др.⁵

Групу синтетичких дрога створену аналогно природним дрогама, немогуће је са адекватном тачношћу утврдити, јер савремене лабораторије (фармацеутске и хемијске) свакодневно производе велики број различитих супстанци са особинама дрога. Најчешће коришћене синтетичке дроге су: разни барбитурати (депресанти) амфетамини (стимуланси), ЛСД (халуциногени) и многи други.⁶

Према критеријуму социолошког аспекта деловања на основу прихватљивости у културолошком смислу, као и законским регулативама, опојне дроге и ПАС разврстане су на легалне и илегалне.

Легалне су: кафа, дуван, алкохол и чај - оне су од стране државе контролисане и опорезоване, као и лекови који су индицирани и прописани од стране стручног лица - лекара, уз оверен рецепт.

Илегалне опојне дроге и ПАС - због штетног дејства на организам човека, потом и негативних импликација на друштво и државу у целини, њихова производња, прерада и употреба, није у складу са друштвеним нормама те су по закону забрањене и санкционисане (марихуана, хероин, кокаин и др).

Међутим, најзначајнија је подела која се заснива на основу њиховог дејства на централни нервни систем, као и начину конзумирања (начина и временског интервала).

---

⁵ Б. В. Станојковић, *Социјални аспекти наркоманије младих као узрок безбедносних проблема у Републици Србији*, докторска дисертација, Универзитет у Београду, Факултет политичких наука, Београд, 2013, стр. 36.

⁶ Ибид.

Можемо разликовати четири велике групе:

1. Депресори;
2. Стимуланси;
3. Халуциногени;
4. Канабиноиди;
5. Друге психоактивне супстанце.⁷

1.1.1. Депресори ЦНС – а

Ове супстанце своје ефекте остварују снижавањем нервне активности, а многе од њих примењују се за смањење психичке узнемирености, умањење анксиозности и регулисања сна. Постоје две велике групе ове врсте опојних дрога. То су: 1) опиоиди и 2) седативи, хипнотици и анксиолитици.⁸

У опиоиде спадају алкалоиди опијума и њихови деривати и синтетске дроге са морфинским ефектима. Најзначајнији су морфин и хероин.

Када су у питању седативи, хипнотици и анксиолитици, они имају веома широку примену у медицини ради остваривања терапијских ефеката (умањење напетости и анксиозности, регулисање сна итд.).⁹

Опијум се користи за ублажавање врло јаких болова, због својих јаких аналгетичких својстава, а хипнотички ефекат опијума користи се за вештачко изазивање сна. Добија се из опијумске чауре мака и у себи садржи преко 20 алкалоида, од којих су најзначајнији: наркотин, морфин, кодеин, тебаин.¹⁰ Иначе, опијум се пије, једе и пуши, а наркомани га убризгавају интравенски или пију чај од чауре мака. Његова отрованост потиче нарочито од морфина. Опијум инхибира кретање мишића у цревима што доводи до затвора, а такође може да исуши уста и слузи мембране у носу. Употреба опијума доводи до физичке и психичке зависности, а може довести и до предозирања. Интензитет

---

⁷ Доступно на: lazetic.blogspot.com/2014/11/podela-psihoaktivnih-supstanci.html, приступ 05.09.2016.

⁸ З. Ћирић, Б. Димитријевић, *Основи судске психијатрије и судске психологије*, Студентски културни центар, Ниш, 2009. стр. 78.

⁹ Д. Николић, *Наркоманија-злочин или казна*, Српско удружење за кривично право, Београд, 2001. стр.22

¹⁰ Ибид.

еуфоричних ефеката опијума на мозак зависи од дозе и начина примене. Дејство је знатно брже када се уноси пушењем, јер пролази кроз плућа, где се брзо апсорбује а затим утиче на мозак.¹¹

Морфијум – морфин, у наркоманским круговима познат као „моки“, најзначајнији је алкалоид. У питању је бео, кристални прах који има јако аналгетичко дејство. Наркомани га узимају поткожним или интрамускуларним убризгавањем, а ретко интравенски.¹²

Уобичајна количина морфина коју наркомани узимају је 10 милиграма, а највећа појединачна доза 30, или укупно 100 милиграма дневно.¹³ Има депресивно дејство на централни нервни систем, али истовремено и надражајни ефекат на нервни систем. Услед предозирања морфином наступа смрт, а такође и услед преосетљивости организма на морфин. Симптоми су у виду повраћања, грчева, несанице, делиријума итд.

Хероин је полусинтетички дериват морфина¹⁴ и у организам се уноси пушењем, ушмркавањем и ињекцијама. Јавља се као прах беле или смеђе боје, или као црна лепљива супстанца.¹⁵ Његово дејство је еуфорично, аналгетичко и хипнотичко. Приликом коришћења хероина, врло брзо расте толеранција, и ствара се психичка и физичка зависност.

Хероин је најраширенија дрога која се злоупотребљава, а од морфина је моћнија 20 до 25 пута. Жеља и потреба за хероином стално се повећава, па чак и за 100 пута. Апстиненцијални синдром развија се 6-10 сати од последњег узимања хероина, а највећи ефект овог синдрома је после 36-48 сати. Најчешћи симптоми су: гађење, зевање, језа, болови у мишићима, повраћање, пролив, узнемиреност, итд.

---

¹¹ Доступно на: https://www.dea.gov/druginfo/drug_data_sheets/Opium.pdf, приступ 18.09.2016.

¹² Д. Николић, *Наркоманија-злочин или казна*, оп. цит. стр. 22.

¹³ Ибид.

¹⁴ Ибид, стр. 23.

¹⁵ National Institute on Drug Abuse (NIDA)

1.1.2. Стимуланси ЦНС-а

Ове супстанце специфично мењају менталну активност – доводе до узбуђености, поправљања расположења и еуфорије, стања будности и сл. Најзначајнији стимуланси су кокаин, амфетамин, фенилциклидин.

Кокаин се добија из лишћа биљке коке и најчешће је у виду белог праха, а уноси се ушмркавањем, пушењем и убризгавањем. Узет у малим количинама (до 100 милиграма), кокаин обично чини корисника еуфоричним, енергичним, причљивим, ствара се осећање већих физичких и психичких моћи. Такође, може привремено смањити потребу за храном и сном. Неки корисници сматрају да им кокаин помаже да брже обављају једноставне физичке и интелектуалне послове.¹⁶ Међутим у следећој фази могу настати измене у сфери опажања као што су илузије или халуцинације, док у трећој фази долази до потиштености, нерасположења и успорености. Употреба кокаина доводи до кокаинских психоза, а најтипичније „лудило“ је кокаинска параноидна психоза. Код кокаина се не развија толеранција и физичка зависност, али се више него код других опојних дрога развија психичка зависност. Поред тога, код конзумента јављају се и одређене промене, као што су: параноје, сумануте идеје као и халуцинације.¹⁷

1.1.3. Халуциногени

Ове дроге доводе до поремећаја у сфери опажања, при чему изазивају илузију и халуцинацију,¹⁸ а одликује их и измењена свест, повишена будност и феномени деперсонализације. По узимању дроге особа стиче потпуно искривљене аудио и визуелне представе о стварности и околини, или другим речима, долази до доживљавања чулних

---

¹⁶ Доступно на: <https://www.psychologytoday.com/conditions/cocaine>, приступ 17.09.2016.

¹⁷ Д. Николић, *Наркоманија-злочин или казна*, оп. цит. стр. 25.

¹⁸ З. Ћирић, Б. Димитријевић, *Основи судске психијатрије и судске психологије*, оп. цит. стр. 80.

обмана. Они могу бити биљног или синтетичког порекла,¹⁹ а најзначајнији су ЛСД, екстази, мескалин.

ЛСД је први пут синтетизован 1938. године, и изузетно је јак халуциноген. Производи се у кристалном облику или је разблажен са течном водом, а обично се продаје у облику ситних таблета. Без мириса је, безбојан, и горког је укуса.²⁰ Има дејство које се испољава у виду конфузног менталног стања, праћеног мноштвом морбидних феномена. Конзументи верују да се трансформишу у друге личности или животиње, а након престанка конзумирања дроге имају потпуну амнезију. Ова дрога оштећује памћење и упамћивање, опажање боја и величине предмета, способност расуђивања, а јавља се и осећај неповредивости.

У медицини се сматра да је ово најотровнија хемијска супстанца коју човек познаје. Смрт од ове дроге може наступити и од 700 микрограма.

МДМА или *ЕКСТАЗИ* је дрога која се може сврстати између стимуланса и халуциногена, а најчешће је доступна у облику таблета, или у виду праха. Уноси се гутањем, а ређе пушењем или убризгава интравенозно. Молекул МДМА може, али и не мора бити присутан, обзиром да се може мешати и са другим супстанцама као што су: амфетамин, метамфетамин, кофеин и ефедрин. Доза МДМА у једној таблети може да варира од 12 до 131 мг, тако да и сами ефекти варирају.²¹ Код конзумента ствара еуфорију, несналажење, конфузију, али и осећај да наркоман боље разуме и себе и свет око себе. Дејство је толико јако да после само неколико таблета може да уништи ткиво на које делује.

1.1.4. Канабиноиди

Ова група психоактивних супстанци добија се из индијске конопље познате као Cannabis по којој и добијају назив, а зависност од ове опојне дроге назива се канабиноманија. Из семена, осушених делова лишћа и самлевених делова стабљике

---

¹⁹ Ибид.

²⁰ Доступно на: <https://www.drugs.com/illicit/lsd.html>, приступ 19.09.2016.

²¹ Доступно на: www.toxquebec.com/livre_drogues/en/index_ecstasy.html, приступ 20.09.2016.

коноплје, добија се марихуана, и њен главни састојак је тетрахидроканабинол или ТНС,²² док се од зрелих цветова биљке добија хашиш који је 5-8 пута јачи од марихуане. Узимају се најчешће жвакањем или пушењем, а након конзумирања долази до опуштања, пријатног расположења, док су чула осетљивија. Веће дозе изазивају конфузна стања, узнемиреност а може доћи и до халуцинаторних доживљавања. Након пријатности која настаје након узимања ове супстанце, наступа стање раздражљивости, апатије или неспокојства, а обично се ефекат завршава сном.

Из марихуане се добија хашиш који је 6 до 10 пута јачи од марихуане, будући да садржи више њене смоле у којој се налази ТНС.

Ментални поремећаји и поремећаји понашања могу настати и услед дуготрајне употребе кофеина, лепкова, никотина, испарљивих растварача и сл.

1.2. Поремећаји понашања услед употребе опојних дрога

Последњих деценија повећао се број оних који употребљавају психоактивне супстанце које доводе до измена стања психе, при чему се моће рећи да поремећаји настали услед употребе психоактивних супстанци представљају значајан проблем савременог света. Велика распрострањеност као и карактеристике ових поремећаја, посебно код младих, намећу потребу организоване и систематске борбе ради њиховог сузбијања.

Процењује се да у свету има између 20 и 200 милиона оних који континуирано или епизодично конзумирају психоактивне супстанце, уз тенденцију сталног увећања овог

---

²² Доступно на: www.drugfreeworld.org/drugfacts/marijuana.html, приступ 20.09.2016.

броја. У Србији је број зависника негде око 50 000, од чега око 20 000 у Београду, и око 30 000 у осталим деловима.²³

Највећи значај међу поремећајима има зависност од психоактивних супстанци, код којих се развија читав низ психичких и телесних измена и манифестација. Некада су називане наркоманије или токсикоманије, а касније су замењене терминима зависношћу од дрога или болестима зависности.

Постоје многе дефиниције зависности од дрога. Према једној од њих²⁴ зависност је стање периодичне или хроничне интоксикације (затрованости) које је изазвано поновљеним узимањем дроге.

О зависности од дрога говори се када постоји бар три од следећих феномена:

1. Неодољива потреба или принуде да се дрога поново узме;
2. Стална тенденција да се појединачна или дневна доза повећа, да би се постигао њен ефекат;
3. Отежана контрола понашања везаног за узимање супстанце;
4. Појава апстиненцијалног синдрома у виду психичких и телесних сметњи при прекиду узимања дроге или њеног смањеног узимања;
5. Прогресивно занемаривање ранијих интереса и задовољстава услед околности да је све више времена потребно за набавку и узимање дроге;
6. Наставак употребе супстанце и поред јасне спознаје да она доводи до штетних последица на психичком и телесном плану.²⁵

Можемо разликовати три врсте зависности: психичку, физичку и стање толеранције.

Психичка зависност је посебно стање свести које карактерише јака жеља и потреба неких људи за ефектима дроге које они доживљавају као пријатне и доносе им задовољство или измењен осећај реалности.

Физичка зависност је специјално стање организма које настаје услед прилагођавања организма на стално присуство дрога тако да постаје саставни део рада

---

²³ З. Ћирић, Б. Димитријевић, *Основи судске психијатрије и психологије*, оп. цит., стр. 76.

²⁴ Дефиниција Светске здравствене организације.

²⁵ З. Ћирић, Б. Димитријевић, *Основи судске психијатрије и психологије*, оп. цит., стр. 77.

ћелија односно биохемијских процеса који се одигравају у њој.²⁶ Интензитет физичке зависности није увек исти и зависи пре свега од врсте дрога које се узимају.

Толеранција је стање које карактерише појава да се истом количином унете дроге не могу постићи исти ефекти, због прилагођавања организма на стално присуство дроге, па је због тога потребно сваки наредни пут унети веће количине дроге како би се постигао исти ефекат. Постоји и толеранција када узимање једне дроге доводи до стварања толеранције не само на ту дрогу већ и на дрогу истог или сродног типа, те се она назива *укрштена толеранција*.

Основни феномен болести зависности је *неодољива жеља или жудња* за поновним узимањем дроге, при чему дрога ствара осећање пријатности или уклања непријатна осећања и разочарења и тако остварује свој психолошки ефекат. Она се затим брзо и интензивно укључује у метаболизам за кратко време постаје нешто без чега се не може. У случајевима када постоји физичка и психичка зависност, а дроге нема, настаје изузетно непријатно стање које се назива кризом, а у струци је означена *апстиненцијалним синдромом* под којим се подразумева скуп телесних и психичких феномена који настају прекидом узимања дроге. Ово стање се поправља или нестаје давањем исте дроге или дроге са сличним дејством, а симптоми који се јављају разликују се у зависности од типа дроге која се уноси. Од психичких симптома то су најчешће страх, напетост, депресивност, што врло често доводи до суицида или самоповређивања, док се од телесних сметњи јављају знојење, малаксалост, болови у леђима и удовима. Настала жудња као и страх од кризе, наводе зависника да поново набави и узме дрогу.

Једна од најозбиљнијих компликација злоупотребе дрога је *предозирање* које настаје када се унесе велика количина психоактивних супстанци који поред опијатских рецептора преплављује центре за дисање и рад срца, тако да особа из фазе поспаности и сна прелази у стање коме и уколико се медицински не интервенише, настаје смрт. Предозирање може бити случајно услед узимања веће количине дроге, а може бити и намерно када особа свесно жели себи да одузме живот.

Злоупотреба дроге без зависности постоји када се дрога повремено конзумира и када постоји жеља да се са њеним узимањем настави, али изостају феномени повећања

---

²⁶ Друштво за развој креативности, *Наркоманија-погрешан смер*, пројекат Друга шанса, стр. 11.

толеранције и апстиненцијални синдром.²⁷ Иначе код ове злоупотребе, штетне последице настају само на индивидуалном, а врло ретко и на социјалном и професионалном плану.

1.3. Карактеристике зависности и фактори који утичу на зависност

Наркоманија као једна од болести зависности не познаје расе, пол, економско стање, узраст или националност. Под наркоманијом се подразумева стање периодичног или хроничног тровања, штетног за појединца, као и за друштво, проузрокованог понављаним узимањем природних или синтетичких дрога.²⁸ Потиче од грчких речи "нарке" (укоченост) и "маниа" (бес, лудило). Испољава се као неодољива страст за њеним конзумирањем. Међутим, млади људи су најподложнији за експериментисање са дрогама и каснији развој зависности. Стручњаци сматрају да је узраст од 12 до 15 година доба високог ризика, како за почетак узимања дрога, тако и за последице које су за младе много озбиљније, теже и компликованије. Оне се огледају како на менталном плану, тако и на социјалном, односно породичном плану. Један од најзначајнијих фактора је нетачна информација и недовољно знање о деловању и штетним последицама дрога. Може се рећи да је стање забрињавајуће и због чињенице да млади често негирају штетене последице дрога.²⁹

Губитак контроле, једна је од најзначајних карактеристика, при чему је особа „присиљена“ на узимање дроге, не може да издржи без ње, и самим тим узима је у већој количини или дуже време од онога што је првобитно намеравала. Затим жеља за свакодневним узимањем дроге. Уколико особа не би узела дрогу, осећала би нервозу,

---

²⁷ З. Ђирић, Б. Димитријевић, *Основи судске психијатрије и психологије*, оп. цит., стр. 77.

²⁸ Доступно на: savetovaliste.nshc.org.rs/narkomanija.htm, приступ 27.09.2016.

²⁹ Доступно на: druga-sansa.okaleks.org.rs/onarkomaniji.html, приступ 27.09.2016.

напетост, раздражљивост, те тако чине све како би до ње дошли. Негирање проблема о промењено схватање реалности је такође значајна карактеристика. Особа је „слепа“ за схватање свог проблема, за могуће ризике и последице. Наставља са узимањем дроге и онда када се појави физички или психички проблем због узимања дроге, при чему уједно и прекида битне друштвене, пословне или рекреативне активности. Обично занемарују породицу и пријатеље, повлаче се у себе, а најпријатније им је у у кругу особа који су такође конзументи дроге.³⁰ Такође и склоност обнављању и настављању употребе супстанце или нездравог начина живота упркос нарастајућој штетности по здравље, породичном, друштвеном, економском статусу. Понекад и упркос смртној опасности.³¹

Сматра се да постоје три основна фактора која утичу на зависност од дрога:

Пре свега, личност са својим специфичносима и особинама, где се могу разликовати неколико категорија личности код којих се зависност најчешће и јавља: особе неуротске структуре или са неуротским поремећајима, адолесценти са знацима недовољне емоционалне и социјалне зрелости, особе са менталним поремећајима. Особе су несигурне, пасивне, нетолерантни су на животне ситуације које доносе незадовољство или неку емоционалну патњу или имају тешкоће у међуљудским односима. Посебно у доба адолесценције, социјално си неадаптирани и поремећене контроле импулса, што врло често доводи до деструктивног и агресивног понашања. Затим, средина у којој се будући зависник формира и битише, будући да она обухвата различите социјалне, економске и културне чиниоце, који свакако доприносе развоју зависности од дрога. Посебно су значајни лоши материјално-економски услови, низак културолошки и социјални ниво животног амбијента, као и неповољни и нарушени односи у породици. Од значаја су и друштвене околности у којима су нарушене основне моралне и друштвене норме. Трећи фактор је дрога која такође утиче на појаву зависности и подразумева сваку хемијску супстанцу која мења расположење, перцепцију и свест, тј. мења менталну активност и психичко стање.³²

---

³⁰ Наркоманија-погрешан смер, Друштво за развој креативности, стр. 9. Доступно на: druga-sansa.okaleks.org.rs/dokumenta/prirucnik-narkomanija.pdf, приступ 11.09.2016.

³¹ Доступно на: narkomanija-narkomanija.blogspot.com/2010/05/bolesti-zavisnosti-simptomi-i.html, приступ 27.09.2016.

³² Ибид.

Међутим, на то да ли ће нека особа постати зависна од дроге или не, зависи од комбинације мноштва фактора, будући да ниједан фактор сам по себи не може предвидети да ли ће особа постати зависна. Што је више фактора ризика код особе, то је већа и могућност. Тако се сматра да урођени гени у комбинацији са утицајима околине доприносе половини подложности за зависност. Поред тога, пол, етничка припадност и присуство неких менталних поремећаја може утицати на ризик за употребу дрога и зависност. Даље, окружење једне особе укључује различите утицаје: од породице и пријатеља до друштвено-економског статуса и квалитета живота уопште. Фактори као што су притисак вршњака, физичко и сексуално злостављање, стрес и квалитет родитељства могу у великој мери да утичу на појаву употребе дроге и ескалације те употребе у зависност.³³ Социјални и економски услови (социјални статус, криза вредносног система, разарања социјалне мреже и изолација, колективна депресија, едукативни пропусти, економска депривација, незапосленост) резултују развојем различитих психолошких поремећаја, и то алијенације или аномије, који представљају предворје девијантног понашања. И транзиције, посебно нагле интензивне промене у социјалној средини праћене њеним трансформацијама, резултују несналажењем људи у новим околностима, изолацијом и тражењем новог пута за излаз из кризе.³⁴ Такође и генетски и еколошки фактори у интеракцији са критичном фазом развоја у животу особе утичу на подложност зависности. Иако узимање дроге у било којој доби може довести до зависности, што се раније почне са употребом дрога, већа је могућност да ће напредовати до озбиљније злоупотребе, што представља посебан изазов за адолесценте. Делови у мозгу који управљају доношењем одлука, процењивањем и самоконтролом су још увек у развоју код адолесцената, па зато они могу бити посебно склони ризичном понашању, укључујући и експериментисање са дрогама.

---

³³ Доступно на: <https://www.drugabuse.gov/.../drugfacts/understanding-drug-u...>, приступ 10.09.2016.

³⁴ Д. Ђокић, М. Ненадовић, М. Јањић, *Превенција зависности од дрога-когнитивно-бихевиорални приступ*, стр. 28., доступно на: <https://fedorabg.bg.ac.rs/fedora/get/o:7562/bdef:Content/get>, приступ 10.09.2016.

2. ТРАНСПОРТ ОПОЈНЕ ДРОГЕ БАЛКАНСКИМ ПУТЕМ

Криминалитет у вези са дрогом, један је од најраширенијих облика организованог криминалитета. Криминалне групе које раде са дрогом, чине нарко – мафију и њихова активност одвија се на интернационалном, националном и локалном нивоу. На интернационалном нивоу доминирају бројне велике и моћне групе организованих криминалаца које се баве организацијом производње, прераде и дистрибуције дроге. У оквиру нарко криминала значајна је подела рада, задатака и улога. На самом врху налазе се велики мафијашки картели међународних продаваца дроге на велико, затим криминалне групе које се баве снабдевањем националних тржишта на велико, а онда и средњи препродавци дроге који држе поједине регије или градове у појединим државама. На крају су разгранате мреже уличних препродаваца дроге на локалном нивоу који тргују на мало и који су у непосредном контакту са наркоманима.³⁵

Србија се у ранијем периоду појављивала пре свега као транзитна земља, али данас је и крајња дестинација, односно тржиште дроге, будући да због свог повољног положаја повезује регије на истоку у којима се производи и прерађује хероин, као и велика тржишта Западне Европе.³⁶ Транзитно подручје дроге од истока на запад, познат је као „балкански пут дроге“. Око 80% укупне количине опојних дрога намењених западном тржишту, пролази овим путем.³⁷ Пuteви балканских земаља служе за транспорт и снабдевање европских земаља хероином, и то пре свега Немачке, Италије, Холандије, Шпаније, Велике Британије, Француске, Швајцарске и Белгије. Постоји више путева дроге преко Западне Европе:

- Преко Турске, Бугарске, Румуније, Мађарске, Словачке, Чешке, Немачке и Холандије, познат као северни пут.
- Преко Турске, Бугарске, Румуније, Мађарске, Аустрије, Немачке и Холандије, такође северни пут.

---

³⁵ Б. Симоновић, *Сузбијање илегалне трговине дрогом*, Правни живот I том, Удружење правника Србије, 9/2003. стр. 111-112.

³⁶ М. Бошковић, *Криминалистичка методика*, Београд, 2005. стр. 213.

³⁷ Б. Симоновић, *Сузбијање илегалне трговине дрогом*, Правни живот I том, оп. цит. стр. 112.

- Преко Турске, Бугарске, Србије, Хрватске, Словеније, до Италије, познат као централни пут.
- Преко Турске, Грчке, до Италије, познат као јужни пут.³⁸

Значајни правци транспорта опојне дроге из Турске балканским путем су и:

- Турска, Бугарска, Србија, Аустрија ка Западној Европи.
- Турска, Грчка, Хрватска, Италија ка Западној Европи.
- Либан, Сирија, Турска, Бугарска, Србија, Аустрија ка Западној Европи.³⁹

Од страних наркомафија, балканским путем доминирају иранска, либанска, турска и бугарска нарко мафија. Поред тога, запажене су и организоване групе наркодилера из Београда и унутрашњости Србије. Регистрован је и пут кокаина који се из Јужне Америке бродовима допрема до лука у Грчкој и Албанији, а затим преко територије Косова и Србије, превози до западних земаља. Међутим, у новије време Косово је значајно као полазна тачка, где се преко Црне Горе и Херцеговине а затим и Хрватске, допрема до запада.⁴⁰

Код нас је значајна и марихуана која се производи у Албанији и на Косову, затим улази у Србију и ту завршава, или иде даље према Суботици и Мађарској.⁴¹

Илегални путеви синтетичких дрога, као што су екстази, иду из Западне Европе, посебно из Холандије, затим преко Мађарске у Србију, где се и задржава одређена количина, а преостали део транспортује се до Македоније и Грчке. Међутим, производња синтетичких дрога, доминантна је и на територији Србије.⁴²

Треба напоменути да је данас веома доминантна албанска мафија која сарађује са српском, а која је уједно потиснула друге мафијашке групе, као што је то случај у Швајцарској, где је албанска мафија готово потпуно потиснула иранске и либанске нарко картеле. Она је доминантна и у Немачкој, а сматра се да је у последње две деценије, пребацила неколико тона хероина годишње у Западну Европу и Америку.⁴³

³⁸ Е. Шаљић, *Дроге и криминалитет*, Универзитетска мисао, Интернационални-Универзитет у Новом Пазару, Нови Пазар, 2015. стр. 227.

³⁹ Ибид.

⁴⁰ Б. Симоновић, *Сузбијање илегалне трговине дрогом*, Правни живот I том, оп. цит. стр. 112.

⁴¹ Ибид.

⁴² Ибид.

⁴³ Ибид, стр. 113.

Косово је једна од транзитних земаља преко које се превасходно хероин произведен у Турској и Авганистану преноси у западноевропске земље, а и само има мало и перспективно тржиште дрогом. Велика количина дроге илегално уђе на Косово из суседних земаља. Трговци дрогом рачунају на слабу царинску контролу на Косову, с обзиром на то да је Косовска гранична полиција млада служба којој недостаје основна опрема и која има задатак да само патролира тзв. зеленом граничном линијом. Тржиште опојних дрога на Косову расте и све је већи број зависника међу којима је највише зависника од хероина, а приметан је и све већи број корисника кокаина.⁴⁴

3. КРИВИЧНО ЗАКОНОДАВСТВО ЗЕМАЉА БИВШЕ СФРЈ

До почетка 80-их година, регулисање кривичноправне материје било је у искључивој надлежности федерације, уз веома ограничена овлашћења република да својим законима прописују само поједина специфична кривична дела. Аутономне покрајине нису имале никакву законодавну надлежност у овој области, тако да је Устав СФРЈ из 1963. године сврставао кривично законодавство у тзв. потпуно законодавство федерације. Међутим ова концепција јединственог кривичног законодавства је напуштена, па се Уставом из 1974. године прелази на поделу законодавне надлежности између федерације и федералних јединица. Федерација је била надлежна да у области општег дела кривичног права уређује опште услове и начела за изрицање санкција, услове за њихово гашење и рехабилитацију као и општа правила о примени васпитних мера и кажњавању малолетника. Посебни део кривичног права био је подељен између федерације и република, односно аутономних покрајина. Године 1976. донет је Кривични закон СФРЈ,⁴⁵ а током 1977. године донети су кривични закони социјалистичких аутономних

---

⁴⁴ Е. Шаљић, *Дроге и криминалитет*, Универзитетска мисао, оп. цит. стр. 228.

⁴⁵ „Службени лист СФРЈ”, бр. 44 од 8. X 1976, 36 од 15. VII 1977, 34 од 29. VI 1984, 37 од 13. VII 1984, 74 од 14. XI 1987, 57 од 29. IX 1989, 3 од 19. I 1990, 38 од 6. VII 1990, 45 од 3. VIII 1990, 54 од 21. IX 1990.

покрајина. Међутим, ови закони су више пута мењани и допуњавани, а посебан значај има Закон о изменама и допунама Кривичног закона СФРЈ од 28. јуна 1990. године.⁴⁶

Крајем 80-их година, десиле су се значајне друштвено-економске и политичке промене. Процес друштвене и правне дезинтеграције, чија је основа постављена Уставом из 1974. године, кулминирао је тенденцијама за одвајање неких република из састава Југославије и њихово потпуно државно осамостаљивање.⁴⁷ Најпре је дошло до отцепљења Словеније а касније и Хрватске, Македоније као и Босне и Херцеговине. Република Србија и Република Црна Гора, са аутономним покрајинама Војводином и Косовом и Метохијом, удружиле су се у заједничку државу Савезну Републику Југославију, чији је Устав донет 1992. године. Црна Гора је на референдуму 21. маја 2006. године, изгласала независност, а 3. јуна исте године прогласила је своју независност.

3.1. Кривично законодавство Словеније

Кривични законик Словеније, донео је Државни сабор Републике Словеније на седници одржаној 20. маја 2008. године.

Кривичним закоником у поглављу 20. у групи: „Кривичних дела против здравља људи“ инкриминисана је злоупотреба опојних дрога прописивањем два кривична дела:

- Неовлашћена производња и промет забрањених дрога, допинг супстанци и прекурсора за недозвољену производњу дроге
- Омогућавање уживања забрањених дрога или илегалних супстанци у спорту

Прво кривично дело, неовлашћена производња и промет забрањених дрога, допинг супстанци и прекурсора за недозвољену производњу дроге, регулисано је у члану 186 КЗ РС.

Ко неовлашћено производи, прерађује, продаје или нуди на продају или ко ради продаје купује, држи или преноси или посредује при продаји или куповини или на неки други начин ставља у промет опојне дроге, или супстанце, које су предвиђене као

---

⁴⁶ Н. Срзентић, А. Стајић, Ј. Лазаревић, *Кривично право Југославије*, Савремена администрација, Београд, 1994. стр. 67.

⁴⁷ Ибид, стр. 68.

забрањене дроге, или илегалне дроге у спорту, или прекурсоре за производњу опојних дрога, казниће се затвором од једне до десет година. (став 1.)

Ко продаје, нуди на продају или слободних делова неког незаконитог лека или његовог прекурсора за производњу опојних дрога малолетној особи, ментално болесној особи, особи са привременим менталним поремећајем, тешке менталне ретардације или лице које је на лечењу од зависности или рехабилитацији, или ако дрогу користи у наставним или образовним институцијама или у њиховој непосредној близини, у затворима, војним јединицама, у јавним просторијама или на јавним догађајима, или дело из првог става изврши државни службеник, свештеник, лекар, социјални радник, наставник или васпитач, искористивши свој положај или ко за извршење дела искористи малолетну особу, казниће се затвором од три до петнаест година. (став 2.)

Ако је дело из првог и другог става овог члана, извршено од стране криминалне организације, или ако је учинилац организовао мрежу трговаца и посредника, казниће се затвором од пет до петнаест година. (став 3.)

Ко неовлашћено производи, набавља, поседује или даје на употребу опрему, материјале или прекурсоре, знајући да су намењене за производњу опојних дрога или допинг средстава, казниће се затвором од шест месеци до пет година. (став 4.)

Илегалне дроге или илегалне супстанце у спорту и средства за њихову производњу као и превозна средства која се користе за транспорт и складиштење дроге или допинг средства, одузеће се. (став 5.)

Друго кривично дело је омогућавање уживања забрањених дрога или илегалних супстанци у спорту, и оно је регулисано чланом 187. КЗ РС.

Ко наводи другог да конзумира недозвољене дроге или незаконите допинг супстанце или му даје опојне дроге да ужива то или неко друго лице, или ко ставља на располагање просторије за уживање опојних дрога или допинг средстава или на други начин омогући лицима да уживају опојну дрогу, казниће се затвором од шест месеци до осам година. (став 1.)

Ко дело из става 1. изврши према већем броју лица, према малолетном лицу, ментално оболелом лицу, особи са привременим менталним поремећајем, са тешком менталном ретардацијом или лице које је на лечењу од зависности или рехабилитације,

или је дело извршено у образовној институцији или њиховој непосредној близини, у затворима, војним јединицама, у јавним просторијама или на јавним скуповима или дело из првог става изврши државни службеник, свештеник, лекар, социјални радник, наставник или васпитач, искористивши свој положај, казниће се затвором од једне до дванаест година. (став 2.)

Илегалне дроге, илегалне супстанце у спорту и средстав за њихову употребу, одузеће се. (став 3.)

3.2. Кривично законодавство Хрватске

Одредбе које су од значаја за инкриминацију злоупотребе опојних дрога у позитивном праву Републике Хрватске садржане су у Казненом закону који је Хрватска усвојила на седници Сабора 21. октобра 2011. године, а који је ступио на снагу 1. јануара 2013. године.⁴⁸ Закон је модернизован и усклађен са важећим међународним документима.⁴⁹ Даном ступања на снагу Казненог закона престао је да важи стари Казнени закон из октобра 1997. године.⁵⁰ Новим Казненим законом у поглављу XIX у групи: „Кривичних дела против здравља људи“ инкриминисана је злоупотреба опојних дрога прописивањем два кривична дела:

- 1) неовлашћена производња и промет дрогама (члан 190. КЗ) и
- 2) омогућавање уживања дрога (члан 191 КЗ).

Прво кривично дело од значаја за инкриминацију злоупотребе опојних дрога према Казненом закону из 2011. године прописано је чланом 190. који гласи: „Неовлашћена производња и промет дрогама.

Ко неовлашћено произведе или преради супстанце које су прописом проглашене дрогом казниће се затвором од шест месеци до пет година (став 1.).

---

⁴⁸ К. Турковић, *Коментар казненог закона*, Загреб, 2013. године

⁴⁹ Л. Миливојевић-Антолиш, *Сузбијање незаконите трговине опојним дрогама на међународном плану с освртом на хрватско казнено законодавство*, Загреб, 2008. стр. 374.

⁵⁰ Казнени закон (*Народне новине Републике Хрватске, Загреб, број 110/97...*)

Лице које произведе, преради, пренесе, извезе, увезе, набави или поседује супстанце које су намењене неовлашћеној продаји или стављању на други начин у промет или их неовлашћено понуди на продају, прода или посредује у продаји или куповини или на други начин неовлашћено стави у промет, казниће се затвором од једне до дванаест година (став 2.).

За лице које нуди на продају, прода или посредује у продаји супстанце које су проглашене дрогом особи с тежим душевним сметњама или детету или то учини у школи или на другом месту које служи образовању, одгоју, спортској или друштвеној активности деце или у његовој непосредној близини или у казненој установи или ко за вршење дела искористи дете или ако то учини службена особа у вези са службом или својом јавном власти, прописана је казна затвора од три до петнаест година (став 3.).

За лице које организује мрежу препродаваца или посредника ради чињења овог кривичног дела прописана је казна затвора од најмање три године (став 4.).

За тежи облик овог дела прописана је казна затвора од најмање пет година лицу које чињењем основног дела проузрокује знатно оштећење здравља већег броја људи или смрт особе којој је продао супстанце или је посредовао у њиховој продаји (став 5.).

Прописана казна за лакши облик овог кривичног дела је казна затвора од шест месеци до пет година, за лице које направи, набави или поседује опрему, материјал или супстанце које се могу употребити за израду супстанци које су проглашене за дроге, за које зна да су намењене њиховој неовлашћеној производњи (став 6.).

Под производњом дроге у смислу овога Закона сматра се и неовлашћени узгој биљке или гљиве из које се може добити дрога (став 7.).

Сагласно Закону одузеће се од учиниоца супстанце које су проглашене за дроге, супстанце које се могу употребити за њихову израду, биљке, гљиве или делови биљака или гљива из којих се могу добити ове супстанце, средства за њихову производњу или прераду, превозна средства преуређена за скривање тих супстанци и средства за њихово коришћење (став 8.).

Законодавац је прописао и могућност ослобођења од казне учиниоца овог кривичног дела у било ком облику који је добровољно и битно допринео откривању кривичног дела (став 9.).

Друго кривично дело од значаја за инкриминацију злоупотребе опојних дрога према Казненом закону прописано је чланом 191. и гласи: „Омогућавање уживања дрога“.

За основни облик овог дела прописана је казна затвора од шест месеци до пет година лицу које наводи другога на коришћење супстанци које су проглашене за дроге или да их користи он или друга особа или које стави другоме на располагање простор ради њиховог трошења или му на други начин омогући њихово коришћење (став 1.).

Поред основног, прописана су и два квалификована, односно тежа облика дела. Први квалификовани облик овог дела постоји ако је основно дело учињено: 1. према детету или особи с тежим душевним сметњама, 2. у школи или на другом месту које служи образовању, одгоју, спортској или друштвеној активности деце или у његовој непосредној близини или у казненој установи, 3. према више особа или 4. ако је дело учинила службена особа, здравствени радник, социјални радник, наставник, старатељ или тренер искориштавајући свој положај. За овај облик дела прописана је казна затвора од једне до десет година (став 2.).

За други квалификовани облик овог кривичног дела који постоји ако је основним делом проузрокована смрт лица коме су дате супстанце које су проглашене за дроге, прописана је казна затвора од три до петнаест година (став 3.).

Супстанце и средства за њихово припремање и коришћење се обавезно одузимају (став 4.).

Суд може сагласно овом Закону ослободити од казне учиниоца дела који је добровољно и битно допринео откривању кривичног дела (став 5.).

Према закону су све делатности везане за опојну дрогу забрањене. Међутим, не спомиње се забрана конзумирања опојних дрога, нити у приватности, нити у јавности. Према томе, ако особа поседује одређене количине опојне дроге (како стоји описано у закону) те је конзумира на јавном месту у потпуности тако да више "не поседује" опојну дрогу не може бити кажњена јер ни један став кривичног законика који регулише злоупотребу наркотика не говори о забрани конзумирања.⁵¹

---

⁵¹ Х. Маквић, *Декриминализација и легализација илегалних дрога*, Загреб, 2003. стр. 74.

3.3. Кривично законодавство Македоније

Кривични законик у Македонији донет је 1996. године.⁵², а касније је донет Закон о изменама и допунама Кривичног законика⁵³.

Кривичним закоником у поглављу 21. у групи: „Кривичних дела против здравља људи“ инкриминисана је злоупотреба опојних дрога прописивањем два кривична дела:

- Неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога, психотропних супстанци и прекурсора, и
- Омогућавање уживања опојних дрога

Прво кривично дело, неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога, психотропних супстанци и прекурсора, регулисано је чланом 215. КЗ РМ.

Ко неовлашћено производи, прерађује, продаје или нуди на продају или ко ради продаје купује, држи или преноси или ко посредује у продаји или куповини или на други начин неовлашћено ставља у промет опојне дроге, психотропне супстанце и прекурсоре, казниће се затвором од три до десет година. (став 1.)

Ако је дело из става 1. овог члана извршено са опојном дрогом, психотропним супстанцама и прекурсорима, у мањој количини, учинилац ће се казнити затвором од шест месеци до три године. (став 2.)

Ако је дело из става 1. овог члана извршила група људи или је извршилац овог дела организовао мрежу препродаваца или посредника, казниће се затвором од најмање пет година. (став 3.)

Ко неовлашћено прави, набавља, посредује или даје на употребу опрему, материјал или супстанце за које се зна да су намењене за производњу опојних дрога, психотропних супстанци и прекурсора, казниће се затвором од једне до пет година. (став 4.)

Учинилац из става 2. овог члана који открије од кога је дрогу набавио, може се ослободити од казне. (став 5.)

Уколико ово дело учини правно лице, казниће се новчаном казном. (став 6.)

---

⁵² „Службени гласник Републике Македоније“ бр.37/96

⁵³ „Службени гласник Републике Македоније“ бр. 80/99, 4/02, 43/03, 19/04, 81/05, 60/06, 73/06, 7/08, 139/08, 114/09 година, 51/11, 135/11, 185/2011, 142/2012, 166/2012, 55/2013.

Опојне дроге, психотропне супстанце и прекурсори, као и предмети за њихово прављење, одузеће се. (став 7.)

Друго кривично дело, омогућавање уживања опојних дрога, регулисано је чланом 216. КЗ РМ.

Ко наводи другог на уживање опојних дрога и прекурсора или му даје опојне дроге и психотропне супстанце да их ужива то или неко друго лице или стави на располагање просторије за уживање опојних дрога и психотропних супстанци или му на други начин омогућава уживање опојних дрога и психотропних супстанци, казниће се затвором од једне до пет година. (став 1.)

Ако је дело из става 1. овог члана учињено према малолетном лицу или према већем броју лица или је довело до тешких последица, учинилац ће се казнити затвором од једне до десет година. (став 2.)

Ако ово дело учини правно лице, казниће се новчаном казном. (став 3.)

Опојне дроге, као и предмети употребљени за њихово преношење, или посебно намењени или стављени за употребу, одузеће се. (став 4.)

3.4. Кривично законодавство Босне и Херцеговине

Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине, на седници Дома народа, одржаној 18. јуна 2003. године, и на седници Представничког дома, одржаној 27. јуна 2003. године, усвојила је Кривични закон Босне и Херцеговине⁵⁴

Овим законом, предвиђено је кривично дело „Неовлашћени промет опојних дрога“, које је регулисано чланом 195. КЗ БиХ.

Ко неовлашћено врши међународну продају или пренос или нуди на продају или ради продаје купује, држи, превози или преноси, или посредује у међународној продаји или куповини, шаље, испоручује, увози, извози или на други начин неовлашћено ставља у

---

⁵⁴ „Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10, 47/14, 22/15, 40/15

међународни промет супстанце или препарате који су прописом проглашени опојним дрогама, казниће се казном затвора од најмање три године. (став 1.)

Ко организује групу људи ради чињења кривичног дела из става 1. овог члана, или ко постане члан такве организоване групе, казниће се казном затвора најмање пет година. (став 2.)

Ко у међународној трансакцији неовлашћено прави, набавља, посредује или даје на употребу опрему, материјал или супстанцу знајући да ће бити употребљени за производњу опојних дрога, казниће се казном затвора од једне до десет година. (став 3.)

Опојне дроге и средства за њихову производњу одузеће се. (став 4.)

Учиниоцу кривичног дела из чл. 195. КЗ БиХ, могу се изречи мере безбедности обавезног лечења од зависности, и одузимања предмета, а поступак изрицања ових мера регулисан је Законом о кривичном поступку Босне и Херцеговине, 01.03.2003. године⁵⁵.

Чланом 390. ЗКП БиХ, предвиђен је поступак у случају обавезног лечења од зависности.

О примени мере безбедности обавезног лечења од зависности, суд одлучује након што прибави налаз и мишљење вештака. У свом налазу и мишљењу вештак треба да се изјасни и о могућностима за лечење оптуженог. (став 1.)

Ако је при изрицању условне осуде окривљеном одређено лечење на слободи, а он се није подвргао лечењу или га је самовољно напустио, суд може, по службеној дужности или на предлог установе у којој се окривљени лечио или је требао да се лечи, а по саслушању тужиоца и окривљеног одредити опозивање условне осуде или принудно извршење мере безбедности обавезног лечења од зависности. Пре доношења одлуке суд ће, по потреби, прибавити и мишљење лекара. (став 2.)

Чланом 391. ЗКП БиХ, предвиђена је и мера безбедности одузимања предмета учиниоцу кривичног дела.

Предмети који се по КЗ БиХ морају одузети, одузеће се и кад се кривични поступак не заврши пресудом којом се оптужени проглашава кривим, ако то захтевају интереси опште сигурности, и интереси морала о чему се доноси посебно решење. (став 1.)

Решење из става 1. овог члана доноси судија, односно веће у тренутку кад је поступак завршен, односно кад је обустављен. (став 2.)

---

⁵⁵ "Службени гласник БиХ", бр. 3/03

Решење о одузимању предмета из става 1. овог члана доноси судија, односно веће и кад је у пресуди којом је оптужени проглашен кривим пропуштено да се донесе таква одлука. (став 3.)

Оверени препис решења о одузимању предмета доставиће се власнику предмета ако је власник познат. (став 4.)

Против решења из става 1. до 3. овог члана, власник предмета има право на жалбу због непостојања законског основа за одузимање предмета. (став 5.)

Године 2006. донет је Закон о спречавању и сузбијању злоупотребе опојних дрога у Босни и Херцеговини⁵⁶. Према овом закону, израз опојна дрога означава сваку супстанцу природног или вештачког порекла која је увршћена у листу опојних дрога у складу са међународним конвенцијама о контроли опојних дрога или на основу одлуке надлежног органа у БиХ. Овај закон садржи списак опојних дрога, психотропних супстанци и биљака које се могу користити за производњу опојних дрога. Члан 2 овог закона прописује:

1. Оснивање посебних органа за борбу против криминала повезаног са коришћењем дроге и сузбијање злоупотребе опојних дрога
2. Разврставање биљака и супстанци као опојних дрога, психотропних супстанци, биљака из којих се могу добити опојне дроге и прекурсори, према режиму забране или контроле који се на њих примењује, те према њиховој врсти и својствима.
3. Сврха и услови дозвољеног узгоја биљака из којих се може добити опојна дрога, те услови за производњу, промет и поседовање дрога, психотропних супстанци и биљака из којих се могу добити дрога и прекурсори.
4. Оквирне мере за сузбијање злоупотребе опојних дрога.

У јулу 2011. године Веће министара БиХ је усвојило Закона о изменама и допунама Закона о спречавању и сузбијању злоупотребе опојних дрога. Пошто је Парламент БиХ одбио овај закон, Већу министара је наређено да направи нову верзију овог закона.

У децембру 2012., Веће министара је оформило радну групу за прављење нацрта Закона о спречавању и сузбијању злоупотребе опојних дрога. Неке од промена које су предвиђене су следеће:

- отклањање уочених проблема приликом спровођења закона;

---

⁵⁶ “Службени гласник БиХ” бр. 8, од 7. фебруара 2006.

- јасна подела одговорности међу органима који учествују у надзору над производњом и трговином опојних дрога и прекурсора у БиХ;
- одређивање органа који ће представљати државну контакт тачку за кооперацију са међународним органима и који ће бити одговоран за координацију и надгледање свих активности предвиђених Државном стратегијом о надзору над опојним дрогама и њеном акционом плану.⁵⁷

3.5. Кривично законодавство Црне Горе

Након доношење Кривичног законика⁵⁸, скупштина Црне Горе је, 30. јула 2013. године, на 10-ој седници првог редовног (пролећног) заседања у 2013. години, прогласила Закон о изменама и допунама Кривичног законика из 2009. године⁵⁹.

Овим законом, у оквиру главе 24 „Кривична дела против здравља људи“, инкриминисана су два кривична дела која се тичу опојних дрога:

- Неовлашћена производња, држање и стављање у промет опојних дрога
- Омогућавање уживања опојних дрога

Прво кривично дело је „Неовлашћена производња, држање и стављање у промет опојних дрога“, и оно је регулисано чланом 300. КЗ РЦГ.

Ко неовлашћено производи, прерађује, продаје или нуди на продају или ко ради продаје купује, држи или преноси или ко посредује у продаји или куповини или на други начин неовлашћено ставља у промет супстанце које су проглашене за опојне дроге или биљке које садрже такве супстанце, казниће се затвором од две до десет година. (став 1.)

Ко у намери вршења дела из става 1. овог члана унесе у Црну Гору супстанце које су проглашене за опојне дроге или биљке које садрже такве супстанце, казниће се затвором од двије до дванаест година. (став 2.)

⁵⁷ Државни извештај (подаци из 2013.) за ЕМЦДДА за 2014. годину, Министарство сигурности Босне и Херцеговине, Сарајево, 2014.

⁵⁸ Законик је објављен у „Службеном листу РЦГ, бр. 70/2003, 13/2004, 47/2006, и „Службеном листу ЦГ“, бр. 40/2008 и 25/2010.

⁵⁹ „Службени лист Црне Горе, бр. 40/2013.“ од 13.08.2013. године

Ако је учинилац дела из ст. 1 и 2 овог члана организовао мрежу препродаваца или посредника, казниће се затвором од три до петнаест година. (став 3.)

Казном из става 3 овог члана казниће се ко продаје, нуди на продају или без накнаде ради даљег стављања у промет даје опојне дроге малолетном лицу, душевно болесном лицу, лицу које је привремено душевно поремећено, лицу које је теже душевно заостало или лицу које се лечи од зависности од опојних дрога, или ко ставља у промет опојну дрогу помешану са супстанцом која може довести до тешког нарушавања здравља, или ко изврши дело из става 1 овог члана у васпитној или образовној установи или у њеној непосредној близини или установи за извршење кривичних санкција или у јавном локалу или на јавној приредби, или ако дело из ст. 1 и 2 овог члана учини службено лице, лекар, социјални радник, свештеник, наставник или васпитач искоришћавањем свог положаја, или ко за извршење тог дела користи малолетно лице. (став 4.)

Учинилац дела из ст. 1 до 4 овог члана који открије од кога набавља дрогу може се ослободити од казне. (став 5.)

Ко неовлашћено прави, набавља, поседује, превози или даје на употребу опрему, материјал или супстанце за које зна да су намењене за производњу опојних дрога, казниће се затвором од шест месеци до пет година. (став 6.)

Опојне дроге и средства за њихово прављење одузеће се и уништити. (став 7.)

Друго кривично дело које се тиче опојних дрога јесте „Омогућавање уживања опојних дрога „, и регулисано је чланом 301. КЗ РЦГ.

Ко наводи другог на уживање опојне дроге или му даје опојну дрогу да је ужива он или друго лице или стави на располагање просторије ради уживања опојне дроге или на други начин омогућује другом да ужива опојну дрогу, казниће се затвором од шест месеци до пет година. (став 1.)

Ако је дело из става 1. овог члана учињено према малолетном лицу, душевно болесном лицу, лицу које је привремено душевно поремећено, лицу које је теже душевно заостало или лицу које се лечи од зависности од опојних дрога, или према више лица, или ко то дело изврши у васпитној или образовној установи или у њеној непосредној близини или установи за извршење кривичних санкција или у јавном локалу или на јавној приредби, или ако то дело учини службено лице, лекар, социјални радник, свештеник,

наставник или васпитач искоришћавањем свог положаја, учинилац ће се казнити затвором од две до десет година. (став 2.)

Опојне дроге одузеће се и уништити. (став 3.)

Као и у нашем кривичном законодавству, тако и у законодавству Црне Горе, суд ће учиниоцу кривичног дела у вези са опојном дрогом изрећи меру безбедности обавезног лечења наркомана, као и меру безбедности одузимања предмета, на начин како је то предвиђено Закоником о кривичном поступку⁶⁰ који је Скупштина Црне Горе донела 27. јула 2009. године, на трећој седници првог редовног заседања у 2009. Години.

Чланом 476. ЗКП ЦГ, предвиђено је да о изрицању мере безбедности обавезно лечење наркомана, суд одлучује након што прибави налаз и мишљење вештака. Вештак треба да се изјасни и о могућностима лечења окривљеног. (став 1.)

Ако је условном осудом учиниоцу одређено лечење на слободи, а он се није подвргао лечењу или га је самовољно напустио, суд може, по службеној дужности или на предлог установе у којој се учинилац лечио или је требало да се лечи, а по саслушању државног тужиоца и учиниоца, одредити опозивање условне осуде или принудно извршење изречене мере обавезно лечење наркомана у здравственој установи или другој специјализованој установи. Пре доношења одлуке суд ће, по потреби, прибавити и мишљење вештака. (став 2.)

Поступак за изрицање мере безбедности одузимање предмета, регулисано је чланом 477. ЗКП ЦГ.

Предмети који се по Кривичном законик у морају одузети, одузеће се и кад се кривични поступак не заврши пресудом којом се оптужени оглашава кривим, ако то захтевају интереси опште безбедности или разлози морала. (став 1.)

Посебно решење о томе доноси орган пред којим се водио поступак у часу кад је поступак завршен, односно кад је обустављен. (став 2.)

Решење о одузимању предмета из става 1 овог члана доноси веће из члана 24. став 7 овог законика (веће од троје судија) и кад је у пресуди којом је оптужени оглашен кривим пропуштено да се донесе та одлука. (став 3.)

Оверени препис одлуке о одузимању предмета доставиће се власнику предмета, ако је власник познат. (став 4.)

---

⁶⁰ "Службени лист Црне Горе бр.57/09" од 18.08.2009.

Против одлуке из ст. 2 и 3 овог члана, власник предмета има право на жалбу због непостојања законског основа за одузимање предмета. Ако решење из става 2 овог члана није донео суд, о жалби одлучује веће из члана 24 став 7 овог законика суда који је био надлежан за суђење у првом степену. Ако је решење о одузимању предмета донело веће из члана 24 став 7 овог законика првостепеног суда у случају из става 3 овог члана, о жалби на то решење одлучује веће непосредно вишег суда. (став 5).

3.6. Кривична дела у вези опојних дрога по законодавству Републике Србије

У Кривичном законнику Републике Србије инкриминисана су дела везана за опојне дроге као три кривична дела у оквиру главе XXIII Законика (Кривична дела против здравља људи) :

1. Неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога (чл.246. КЗ РС)
2. Неовлашћено држање опојних дрога (чл. 246а. КЗ РС)
3. Омогућавање уживања опојних дрога (чл. 247. КЗ РС)

3.6.1. Неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога (чл. 246 КЗ РС)

Прво кривично дело злоупотребе опојних дрога у нашем позитивном кривичном праву дефинисано је чланом 246. Кривичног законика Републике Србије, у глави двадесет трећој у групи: „Кривичних дела против здравља људи“ и носи назив: „Неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога“. Ово кривично дело је до доношења Закона о изменама и допунама кривичног законика Републике Србије, носило назив: „Неовлашћена производња, држање и стављање у промет опојних дрога“. Дакле, поред данашњег описа садржало је још једну радњу извршења, тј. неовлашћено држање опојних дрога за сопствене потребе. Сада је ова радња извршења инкриминисана као самостално кривично дело и на тај начин измештена из члана 246. у посебан члан 246а. Кривичног законика Републике Србије. Кривично дело неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога из члана 246. КЗ РС према законском опису гласи:

(Ст. 1.) Ко неовлашћено производи, прерађује, продаје или нуди на продају или ко ради продаје купује, држи или преноси или ко посредује у продаји или куповини или на други начин неовлашћено ставља у промет супстанце или препарате који су проглашени за опојне дроге, казниће се затвором од три до дванаест година.

(Ст. 2.) Ко неовлашћено узгаја мак или психоактивну конопљу или друге биљке из којих се добија опојна дрога или које саме садрже опојну дрогу, казниће се затвором од шест месеци до пет година.

(Ст. 3.) Ако је дело из става 1. овог члана извршено од стране групе, или је учинилац овог дела организовао мрежу препродаваца или посредника, учинилац ће се казнити затвором од пет до петнаест година.

(Ст. 4.) Ако је дело из става 1. овог члана извршено од стране организоване криминалне групе, учинилац ће се казнити затвором од најмање десет година.

(Ст. 5.) Учиниолац дела из става 1. до 4. овог члана који открије од кога набавља опојну дрогу може се ослободити од казне.

(Ст. 6.) Ко неовлашћено прави, набавља, поседује или даје на употребу опрему, материјал или супстанце за које зна да су намењене за производњу опојних дрога, казниће се затвором од шест месеци до пет година.

(Ст. 7.) Опојне дроге и средства за њихову производњу и прераду одузеће се.⁶¹

Кривично дело се састоји у неовлашћеној производњи, преради, продаји или нуђењу на продају или у куповини, држању или преношењу ради продаје или у посредовању у продаји или куповини или на други начин у неовлашћеном стављању у промет супстанци и препарата који су проглашени за опојне дроге.⁶² Учиниолац овог кривичног дела може бити свако лице које предузме најмање једну од више алтернативно одређених радњи извршења овог кривичног дела, односно предузима радње: производње, прераде, продаје, нуђења на продају, куповине, држања или преношења ради продаје или посредовања у продаји или куповини или на други начин неовлашћеног стављања у промет супстанци и препарата који су проглашени за опојне дроге.

---

⁶¹ Кривични законик Републике Србије (Сл. Гласник РС бр. 85/05, 88/05-испр., 72/09, 111/09, 121/12, 104/13)

⁶² Љ. Јовановић, В. Ђурђић, Д. Јовашевић, *Кривично право*, Посебни део, Бона Фидес, Ниш, 2000. стр. 335 – 336.

Објект заштите је здравље људи,⁶³ а објект напада су супстанце и препарати који су законом и другим прописом заснованим на закону проглашени за опојне дроге, као и остале психоактивне контролисане супстанце (члан 112. став 15. КЗ РС). Сагласно одредбама Закона о психоактивним контролисаним супстанцама прописано је да се ради о опојним дрогама које делује примарно на централни нервни систем смањујући осећај бола, изазивајући поспаност или будност, халуцинације, сметње у моторним функцијама, као и друге патолошке или функционалне промене централног нервног система. Такође овде треба подразумевати и психотропне супстанце, односно супстанце које делују примарно на централни нервни систем и мењају мождане функције, због чега се мења перцепција, расположење, свест и понашање, као и друге производе биолошког порекла који имају психоактивно дејство и друге психоактивне контролисане супстанце.⁶⁴

Из законске формулације овог кривичног дела може се закључити да се оно састоји из неколико облика. Наиме, законодавац је у склопу овог кривичног дела злоупотребе опојних дрога прописао:

- 1) један основни облик (став 1.),
- 2) два посебна облика (став 2. и став 6.),
- 3) један лакши облик (став 5.) и
- 4) два квалификована облика (став 3. и став 4.).⁶⁵

3.6.2. Неовлашћено држање опојних дрога (чл. 246а КЗ РС)

Наш законодавац је Новелом Кривичног законика од 31. августа 2009. године, прописао кривично дело под називом: „Неовлашћено држање опојних дрога“ (члан 246а.). На тај начин је, по први пут, ово дело у нашем кривичном законодавству прописано као самостално кривично дело. До тада је радња извршења овог кривичног дела била

---

⁶³ Д. Јовашевић, Кривично право, *Посебни део*, стр. 165.

⁶⁴ С. Цоковић, *Кривична дела злоупотребе опојних дрога*, (докторска дисертација) Правни факултет Ниш, 2015. Стр. 199.

⁶⁵ Ибид, стр. 201.

инкриминисана у оквиру кривичног дела: Неовлашћена производња, држање и стављање у промет опојних дрога“ (члан 246.)

Кривично дело неовлашћено држање опојних дрога (члан 246а.), према законском опису гласи:

(Ст. 1.) Ко неовлашћено држи у мањој количини за сопствену употребу супстанце или препарате који су проглашени за опојне дроге,⁶⁶ казниће се новчаном казном или затвором до три године, а може се ослободити казне.

(Ст. 2.) Учиниолац дела из става 1. овог члана који открије од кога набавља дрогу може се ослободити од казне.

(Ст. 3.) Опојне дроге одузеће се.

Према законском опису ово кривично дело се састоји у неовлашћеном држању супстанце или препарата који су проглашени за опојне дроге у мањој количини за сопствену употребу. Објект заштите је здравље људи,⁶⁷ а објект напада су супстанце и препарати који су законом и другим прописом заснованим на закону проглашени за опојне дроге, као и остале психоактивне контролисане супстанце. Ради се о опојним дрогама које делује примарно на централни нервни систем смањујући осећај бола, изазивајући поспаност или будност, халуцинације, сметње у моторним функцијама, као и друге патолошке или функционалне промене централног нервног система.⁶⁸ Такође, овде треба додати и психотропне супстанце, односно супстанце које делују примарно на централни нервни систем и мењају мождане функције, због чега се мења перцепција, расположење, свест и понашање, као и друге производе биолошког порекла који имају психоактивно дејство и друге психоактивне контролисане супстанце.⁶⁹ Радња извршења овог кривичног дела се састоји у неовлашћеном држању опојне дроге. У питању је поседовање противно одредбама Кривичног законика и Закона о психоактивним контролисаним супстанцама. Инкриминацијом је обухваћено свако поседовање, непосредно или посредно, без обзира на врсту и количину дроге. Учиниолац овог кривичног дела може бити свако лице, али је

---

⁶⁶ Кривични законик Републике Србије, Сл. Гласник РС, бр.85/05, стр.88-89.

⁶⁷ Д. Јовашевић, Кривично право, Посебни део, оп. цит., стр. 169.

⁶⁸ С. Цоковић, *Кривична дела злоупотребе опојних дрога*, оп. цит. 219.

⁶⁹ Закон о психоактивним контролисаним супстанцама („Службени гласник Републике Србије“, број 99/2010).

потребно напоменути да су најчешћи учиниоци управо зависници од опојних дрога, односно њени конзументи.

3.6.3. Омогућавање уживања опојних дрога (чл. 247 КЗ РС)

Треће и последње кривично дело злоупотребе опојних дрога у правном систему Републике Србије носи назив: „Омогућавање уживања опојних дрога“ (члан 247.). Ово дело се такође налази у групи: „Кривичних дела против здравља људи“ Кривичног законика Републике Србије.

Кривично дело омогућавање уживања опојних дрога из члана 247. према законском опису гласи:

(Ст. 1.) Ко наводи другог на уживање опојне дроге или му даје опојну дрогу да је ужива он или друго лице или стави на располагање просторије ради уживања опојне дроге или на други начин омогућује другом да ужива опојну дрогу,⁷⁰ казниће се затвором од шест месеци до пет година.

(Ст. 2.) Ако је дело из става 1. овог члана учињено према малолетном лицу или према више лица или је изазвало нарочито тешке последице, учинилац ће се казнити затвором од две до десет година.

(Ст. 3.) Ако је услед извршења дела из става 1. овог члана наступила смрт неког лица, учинилац ће се казнити затвором од три до петнаест година.

(Ст. 4.) Опојне дроге одузеће се.

На основу законске формулације кривичног дела омогућавање уживања опојних дрога (члан 247. став 1.), закључујемо да се основни облик овог кривичног дела може учинити предузимањем једне од више алтернативно одређених радњи извршења, и то:

- 1) навођењем другог на уживање опојне дроге,
- 2) давањем другоме опојне дроге да је ужива он или друго лице,

---

⁷⁰ Кривични законик Републике Србије, Сл. Гласник РС, бр.85/05, стр. 89.

- 3) стављањем другоме на располагање просторије ради уживања опојне дроге или
- 4) омогућавањем другоме да ужива опојну дрогу на други начин.

Прва радња извршења основног облика кривичног дела се састоји у навођењу другог лица на уживање опојне дроге. Заправо, ово представља подстрекавање лица на уживање опојне дроге које не представља облик саучесништва, већ има карактер самосталне радње извршења. Уколико се ради о лицу које је престало са коришћењем опојних дрога или се налази нпр. на лечењу од зависности од опојних дрога, навођење се јавља у облику наговарања, односно подстрекавања у смислу да лице почне са поновним конзумирањем истих. Навођење као радња извршења основног облика овог кривичног дела може се учинити на различите начине: наговарањем, представљањем пријатних осећања и сензација које настају после узимања дрога, стимулисањем и подржавањем већ изражене жеље да се започне или настави са узимањем опојних дрога, убеђивањем, довођењем у заблуду о лековитом, пријатном или корисном дејству дрога и сл. За постојање овог облика дела ирелевантно је да ли је навођење успело или не. Штавише, за овај облик дела је могућ и да буде извршено преко другог лица.⁷¹

Следећа прописана радња извршења овог облика кривичног дела јесте давање другоме опојне дроге да је ужива он или неко треће лице.⁷² Давање опојне дроге је њено поклањање или уступање другом да је користи бесплатно или за неку услугу. Из ове формулације можемо закључити да давање опојне дроге може бити теретно или добродољно. Овде је давање, заправо радња помагања која не представља облик саучесништва, јер дело постоји без обзира да ли је ово лице и употребило опојну дрогу до које је дошло на овај начин.⁷³

Стављање другоме просторије на располагање ради уживања опојних дрога, представља трећу радњу извршења основног облика овог кривичног дела. Ово кривично дело је свршено моментом стављања просторија на располагање ради уживања опојних дрога, без обзира на то, да ли је до уживања заиста и дошло у конкретном случају. Под просторијом треба подразумевати стан, канцеларију, део стана, посебну собу, подрум, таван, кабину, шупу, викендицу и сваки други ограђен и затворен простор који није приступачан непозваном лицу без уклањања препрека. Ове просторије могу бити дате уз

---

⁷¹ С. Цоковић, *Кривична дела злоупотребе опојних дрога*, оп. цит. 226.

⁷² Д. Јовашевић, *Кривично право, Посебни део*, стр. 171.

⁷³ С. Цоковић, *Кривична дела злоупотребе опојних дрога*, оп. цит. 227.

накнаду или без накнаде, као и на краће или дуже време. За постојање овог облика кривичног дела није битно да ли је учинилац био присутан или не приликом стављања просторије на располагање, као и то да ли су стварно те просторије коришћене за уживање опојне дроге. Битно је само постојање свести учиниоца о томе да се просторије дају другом лицу на коришћење, у сврху конзумирања опојних дрога без обзира да ли је у конкретном случају у овим просторијама заиста и конзумирана, употребљена опојна дрога или не, и од ког лица.

Омогућавање другоме да ужива опојну дрогу на други начин представља четврту радњу извршења основног облика овог кривичног дела. Наиме, законодавац је прописао ову радњу извршења управо због тога што није могао да унапред предвиди све ситуације злоупотребе опојних дрога које се могу појавити у будућности. Сагласно наведеном наш законодавац инкриминише и сваку другу делатност чињења или нечињења којом се омогућава другоме да ужива опојну дрогу.⁷⁴

Поред претходно наведеног основног облика кривичног дела омогућавање уживања опојних дрога, наш законодавац инкриминише и одређене квалификаторне околности које дају тежи вид и већи степен друштвене опасности овог кривичног дела. Тако су прописана два тежа облика овог дела за која је предвиђена тежа казна.

Први тежи, односно квалификовани облик овог кривичног дела (члан 247. став 2.), постоји уколико је основни облик дела учињен предузимањем једне од више алтернативно одређених радњи извршења на следећи начин:

- 1) ако је дело учињено према малолетнику,
- 2) ако је дело учињено према већем броју лица и
- 3) ако је дело изазвало нарочито тешке последице.

Други тежи, односно квалификовани облик овог кривичног дела (члан 247. став 3.) постоји уколико је услед чињења основног облика дела наступила смрт неког лица. Другим речима, уколико из основног облика овог кривичног дела које има за последицу апстрактну опасност по здравље људи, произађе смртна последица, постоји ово кривично дело.⁷⁵

---

⁷⁴ Ибид, стр. 229.

⁷⁵ Ибид, стр. 233.

3.6.4. Наркоманија и криминалитет

Криминалитет у вези са наркоманијом представља криминалне активности наркомана и криминалне активности усмерене према наркоманима. У питању су активности наркомана у циљу набављања финансијских средстава за куповину дроге и криминалне активности које се примењују према наркоманима у циљу прибављања противправне имовинске користи или извршења кривичних дела.⁷⁶ Криминал у вези са опојном дрогом и њеним коришћењем вишеструко је повезан како са разним формама криминалитета, тако и са неким облицима пропадања друштвене заједнице. Наиме, наркомани најчешће краду новац или вредне ствари из својих кућа (тзв. “кућне крађе”) које касније продају по цени испод правих вредности. Затим се орјентишу на џепарење, провале у туђе станове, самоуслуге, или робне куће, а украдене ствари продају или дају за дрогу. Наркомани се често баве и обијањем апотека, преварама, утајама и изложени су уценама или одавању службених, професионалних или пословних тајни и слично.⁷⁷ Даље, нарко криминалитет је повезан и са разним формама илегалног прања новца, будући да се новац стечен од продаје дроге обично улаже у некретнине, у аутомобиле, у легалне правне послове. Мушкарци наркомани, претежно се орјентишу на имовински криминалитет, док се жене наркоманке одају проституцији како би дошле до новца за куповину опојне дроге.⁷⁸

Кривична дела која настају криминалним активностима наркомана могу бити разноврсна, а најчешће су из групе кривичних дела против других друштвених вредности, против здравља људи и човекове средине, против службене дужности, кривична дела лажног пријављивања и давања лажних исказа, као и разна кривична дела против имовине и имовинских права и интереса.

Досадашња искуства у раду са зависницима показују да се број наркомана у Србији, из године у годину значајно повећава. Старосна граница почетка конзумирања опојних дрога је од 12. године где се обично почиње са марихуаном док се касније креће и са тежим дрогама. Даље, злоупотреба је најизраженија у периоду адолесценције, а и све је

---

⁷⁶ Доступно на: www.stopdrogama.org/projekti3.htm, приступ 22.09.2016.

⁷⁷ Ибид.

⁷⁸ Б. Симоновић, *Сузбијање илегалне трговине дрогом*, Правни живот I том, оп. цит. стр. 116.

већи број оних који са конзумирањем крећу у постадолесценском добу. Све је израженија и таблетоманија-употреба разних лекова са сличним свијствима уз употребу алкохола, што је посебно критично код школске омладине.⁷⁹

Са повећањем броја наркомана, вишеструко се повећава и број регистрованих нарко-дилера, за чак 25%. На крају 2000. године, у Београду било је регистровано 6700 особа које су биле предмет полицијског испитивања због кривичних дела у вези са опојном дрогом. Сваки дилер годишње увуче у мрежу препродаваца 14-17 нових корисника дроге.⁸⁰

У Србији се најчешће као нарко дилери појављују лица без запослења, студенти и ђаци, од око 30 година. Послове растурања и дистрибуције дроге врше тзв. „тркачи“, односно улични препродавци дроге на мало, а међу њима има и нарко зависника који на тај начин покушавају да себи обезбеде средства за куповину дроге. Нарко дилери имају и разрађене системе за увлачење деце у пословима с дрогом. У почетку се дрога чак и поклања, само како би се примамили и на тај начин повећао круг зависника., а уједно школска деца користе се и за растурање дроге у близини самих школа.

За продају дроге нарко зависницима користе се тзв. улична паковања дроге. Да би своју зараду повећали, нарко дилери често мешају дрогу са другим супстанцама, тако да се хероин врло често меша са шећером у праху, млеком у праху и сл, а пакује се у најлонским кесицама, док се екстази продају у облику таблета разних боја. Дрога се растура по кафићима, становима, дискотекама и сл.

Према подацима којима располаже МУП, у одређеном периоду, регистровано је 6. 497 кривичних дела, која су извршили наркомани, од чега је 3. 849 тешких крађа или 59,2 % од укупног броја кривичних дела наркомана, 1. 849 крађа или 28,5%, као и 332 преваре, 204 разбојништава, 120 одузимања возила, 25 разбојничких крађа и 15 кривичних дела тешки случајеви разбојничке крађе и разбојништва.⁸¹

---

⁷⁹ Т. Васић, *Кријумчарење опојних дрога и наркоманија у Србији, (аналитичка студија)*, Безбедност, бр. 4/01, стр. 486.

⁸⁰ Ибид, стр. 485.

⁸¹ Ибид, стр. 495.

4. ФАЗЕ У КРИЈУМЧАРЕЊУ ОПОЈНИХ ДРОГА

Опојне дроге се производе или гајењем биљака из којих се касније, применом посебних поступака оне добијају, или из сировина за њихову производњу. Без обзира да ли су у питању природне или синтетичке опојне дроге, добијају се технолошким поступцима у производњи или прерадом у тајним лабораторијама, а затим се транспортују до великих дистрибутивних центара, где купци на велико или злочиначке организације, преко локалних банди које прихватају веће количине, одмах шаљу опојну дрогу разгранатој мрежи препродаваца на мало.

Делатност у илегалној производњи и промету опојних дрога, може се поделити на:

1. Делатност производње и прераде;
2. Делатност кријумчарења или транзита опојне дроге;
3. Трговину на велико;
4. Трговину на мало.⁸²

Свака од ових радњи, инкриминисана је као радња кривичног дела-према међународном праву, а затим преузета и у национална законодавства.

4.1. Производња и прерада

Дроге се према процесу производње и сировинама од којих се производе, могу поделити на природне и синтетичке, а највећи произвођачи природних опојних дрога концентрисани су у појасу тзв. Златног троугла (Бурма, Тајланд и Лаос) и тзв. Златног полумесеца (северозападни Пакистан и погранични авганистански појас), у којима се мак и конопља узгајају и прерађују у опијум и хашиш, односно у њихове деривате. Одатле се превозе у друге земље, а затим у Србију. Већи наркокартели обично имају подгрупе специјализоване за узгој или набављање сировина за производњу опојних дрога, лабораторије за производњу, подгрупе за транспортовање наркотика, логистичке службе, службе обезбеђења, па чак и паравојне фармације. За разлику од природних, синтетичке дроге не захтевају сировине биљног порекла, већ релативно мале количине хемијских супстанци, и могу се производити у мањим лабораторијама на било којој локацији. За то

---

⁸² Д. Николић, *Наркоманија-злочин или казна*, оп. цит. стр. 403.

су неопходна само три чиниоца: једна мало већа просторија, сировине за производњу синтетичких дрога које се иначе легално користе у хемијској и фармацеутској индустрији и помоћна хемијска средства, тзв. растварачи и реагенси, и лице које ће на основу упутстава произвести опојну дрогу. Процес производње синтетичких дрога знатно је јефтинији од производње природних дрога, па су самим тим развијени програми за производњу тзв. дизајнер дрога за промену хемијске структуре и својстава психоактивних супстанци ради појачавања њиховог психоактивног дејства.⁸³

Када је реч о производњи опојних дрога, само узгајање биљака на огромним површинама није тешко открити. Код гајења мака, ради се о непрегледним пољима, па је њихово откривање веома лако, а једини проблем је што се највећи део мака намењен за производњу опијума, производи у државама које немају апсолутну контролу власти на целој својој територији. Области Мајнмара, имају своје побуњеничке оружане снаге које забрањују приступ војсци и полицији пољима мака, а слична је ситуација и у Авганистану, деловима Пакистана и Либана. Региони неких држава Јужне и Средње Америке, одметнути су од контроле државне власти. Они сами организују своју оружану заштиту, при чему ову делатност обављају или уз прећутну сагласност централне власти и државе, или су државни органи готово немоћни да успоставе власт и контролишу целу своју територију.⁸⁴

Поред тога, узгајање мака се обавља у регионима планина, тешко приступачним подручјима са неразвијеним комуникацијама, тако да се пренос сировина најчешће врши коришћењем животиња као транспортног средства. Дакле, погодан фактор који погодује узгајивачима нарко биљака јесу недостатак комуникација, као и климатски и други услови.⁸⁵

Када је реч о преради опијума или лишћа коке, она се обавља у тајним лабораторијама чије је откривање, како у земљама прераде тако и у земљама прерађивача, веома тежак задатак. Да би се такве илегалне лабораторије откриле, неопходно је да се примене све оперативно-тактичке мере. Међутим будући да се ради о злочиначким организацијама, тешко је доћи до таквих података због чињенице да сазнања о постојању и локацији илегалне лабораторије има мали број лица. Најчешће, за истраживање и

⁸³ С. Мијалковић, *Деловање наркомафије*, Ревизија за безбедност, бр. 4/09, април 2009. стр. 37-38.

⁸⁴ Д. Николић, *Наркоманија-злочин или казна*, оп. цит. стр. 404.

⁸⁵ Ибид.

откривање илегалних лабораторија, користе се сви начини за прикупљање информација, а посебно: осматрање, тајно посматрање, убацивање доушника или агента провокатора у злочиначку организацију и сл.⁸⁶

4.2.Кријумчарење

Уопштено, под кријумчарењем се сматра илегално преношење робе веће вредности преко државне границе, и то на организован начин у виду занимања.⁸⁷

Само кријумчарење почело је са државним границама и ограничењима слободног промета робе и кретања људи, а иначе на кријумчарење утичу тржишни фактори, и у времену и у простору предмет кријумчарења се мења у зависности од очекиване зараде.

Забрањена слободна производња и промет опојних дрога, са једне стране, и мотив који произилази из профитабилности кријумчарења истих, чине ову делатност присутном и распрострањеном у свим државама света. Може се рећи да кријумчарење дроге по својој организованости и распрострањености, заузима прво место у сфери организованог криминалитета.

Саме опојне дроге, у прашкастом али и у чврстом и течном стању, као и у облику лекова, погодне су за кријумчарење и уопште транзит, док вештина у скривању приликом транспорта опојних дрога углавном задивљује, али и згрожава. Сматра се да се просечно открије 10% а највише 15% кријумчарене опојне дроге.⁸⁸

Кријумчарски канал почива на структури у којој носилац дроге или њен пратилац познаје само још два лица. Преносиоци или примаоци су лица без полицијског досијеа, лица беспрекорне прошлости, најчешће у функцији туристе или посете родбини. Преносиоца надгледа члан мафије за кога преносилац и не зна. Сам улазак у мрежу кријумчара захтева пролазак њихове интерне инспекције као и проверу, а након положене провере следи и потпуно покоравање наређењима шефа. Рад мрежа испреплетан је до перфекције, сакривен од органа власти па самим тим спада у најсавршеније облике организованог криминалитета.

---

⁸⁶Ибид, стр. 405.

⁸⁷ Ж. Алексић, З. Миловановић, *Криминалистика*, Партедон, Београд, 1994. стр. 262.

⁸⁸ Д. Николић, *Наркоманија-злочин или казна*, оп. цит. стр. 408.

Дилери дистрибутери су заправо дилери дроге на велико.⁸⁹ Они су тзв. Прва рука у дистрибуцији дроге ка њеним корисницима. Врло често су у питању различите криминалне групе које делују независно једна од друге, али се снабдевају од истог произвођача. Дрога се складишти у објектима за које се претпоставља да нису познати безбедносно- криминалистичким структурама. Поред препакивања, на овим местима се дрога и „разблажује“, односно меша са различитим супстанцама, како би се повећала њена количина и тиме остварио већи профит.

Код злочиначких удружења, ланац почиње од узгајивача, преко произвођача и прерађивача, затим кријумчара, до дистрибутера на велико и мало. Сва ова лица, нису потпуно сама, али се познанства између многобројног чланства, своди на нужност. Кријумчар преузима дрогу од места производње, или другог договореног места, најчешће од једног лица, врши пренос дроге до следећег одређеног места и предаје је опет најчешће једном лицу.⁹⁰ На тај начин, ухваћени члан банде и да хоће не може полицији одати неког од већих шефова или финансијера у ланцу.

Кријумчарске организације, користе се свим превозним средствима. Избор средстава транспорта зависи од много околности, али пре свега од државе поласка и државе одредишта, врста дроге, али и државних органа чија се контрола очекује и који се боре против кријумчарења. Сматра се да се око 60% опојне дроге прошверцује и на велико прође тако што се као средства користе бродови, затим аутомобили, камиони, авиони и возови. У земљама одредишта, прецизирана су места пријема допремљене дроге и места за дељење опојне дроге трговцима на мало. На таквим местима роба се препакује, претовари и сакрије, а најбоља места претовара су велике светске луке.⁹¹

У погледу количине опојних дрога које се кријумчаре, нема правила, с обзиром да се кријумчаре и мале количине при чему се користе курири, који у специјалним пилулама, непосредно пре полетања авиона, гутају веће количине опојне дроге, или дрогу у специјалним паковањима, скривају у вагиналне или аналне отворе, али и у гардероби,

---

⁸⁹ Саша Мијалковић, Ревија за безбедност, стручни часопис о корупцији и организованом криминалу, бр.4, април 2009. стр. 39.

⁹⁰ С. Мијалковић, *Деловање наркомафије*, оп. цит. стр. 40.

⁹¹ Ибид.

прибору за писање и сл. Међутим, опојна дрога има и велике пошиљке које карактеришу цели контејнери на бродовима.⁹²

Опојна дрога у транзиту, најчешће се превози путничким аутомобилима, аутобусима, камионима, цистернама, хладњачама, возовима као и свим врстама пловених објеката. Код путничких возила и аутобуса, опојна дрога се сакрива у простору код браника, гумама, резервним точковима, простору око фарова, резервоарима за гориво и уље, отворима за грејање и вентилацију и сл. Код возова, користе се како спољни тако и унутрашњи зидови вагона, подови, плафон, простор у тоалету, све инсталационе цеви, и сл., док код бродова, посебну пажњу приликом тражења дроге треба обратити на доњи део брода, место око бродског мотора, складишта, све складишне просторије, кухиње на броду, уређаје за гашење пожара и сл.⁹³

4.3.Трговина на велико

Кријумчар је најчешће високо рангиран члан банде, и често је сувласник у кријумчареној опојној дроги. Курири, односно посредници преносе дрогу од дилера на велико локалним дилерима, од којих узимају новац за предате пошиљке и враћају га пошиљаоцу. Најчешће, они нису наркомани, будући да је реч о озбиљној активности која захтева ангажовање одговорних и поузданих лица. Веће криминалне групе у својим редовима имају и наркокурире, а за те послове могу се ангажовати и лица ван криминалних група, који често немају криминални досије па не привлаче пажњу органа безбедности. То су махом таксисти, аутопревозници, радници туристичких агенција, студенти, полицајци, а њихов је задатак да дрогу прокријумчаре преко државне границе. Дрога се смешта у тајне шупљине возила, у стварима које превозе у возилу, уз корупцију, претњу или довођење у заблуду граничних службеника. Такође, врло често је и смештање дроге у телесне шупљине кријумчара, растварање дроге у алкохолним или другим пићима, смештање дроге у храну, уградња дроге у намештај или сувенире, скривање дроге у посебним уметцима који се смештају у одређене делове одеће, скривање у шупљине

---

⁹² Д. Николић, *Наркоманија-злочин или казна*, оп. цит. стр. 410.

⁹³ Ибид.

дечијих играчака, смештање у специјално изграђене просторије у возилима и пловилима итд. Синтетичке дроге је, због њиховог облика, димензија и изгледа, знатно лакше кријумчарити и транспортовати.⁹⁴

Допремањем дроге до места одредишта његова се улога завршава, јер послове дистрибуције, односно даље продаје, преузимају друга лица код којих долазе шефови локалних банди и они преузимају веће количине дроге.⁹⁵ Уједно ово је и најбољи начин да се праћењем наркомана, дође до њиховог снабдевача, и тако заплени управо пристигла велика количина опојних дрога.

Овај метод није једини, али је најчешћи у полицијској пракси, а за успешност овог и других метода користе се сви извори информација, као што су обавештења грађана, прикупљање обавештења, коришћење легалних извора, оперативна контрола, преглед превозних средстава и пртљага, непосредна запажања припадника МУП-а, обавештење ИНТЕРПОЛ-а и сл.

Међутим, још 1971. године, шеф одељења за борбу против кријумчара у Савезној управи царина за откривање дроге од стране цариника, извршио је анализу великог броја ових предмета и константовао да је њихово искуство у откривању кријумчара опојних дрога, заснована не на претходно добијеним обавештењима и информацијама, већ су резултат примене индикативног метода.⁹⁶

На граничном прелазу, прве индикације добијају се из понашања везаних за телесне реакције путника, као и стања: узбуђености, неприлагођености, испољавања страха, повећања крвног притиска, повећање шећера у крви, покрети руку, став и положај тела као и модулације гласа. Све ове индикације упућују цариника да врши или да не врши претрес таквог путника и његовог пртљага или превозног средства. Међутим, због предузимања великог броја мера које служе онемогућавању откривања, нужно је стално тактичко прилагођавање и лично усавршавање као и техничка опремљеност органа гоњења. Сваки

---

⁹⁴ С. Мијалковић, *Деловање наркомафије*, оп. цит. стр. 39.

⁹⁵ Ибид, стр. 40.

⁹⁶ За разлику од наше царинске службе, царински органи Француске, Немачке, Британије и САД су помоћу индикативне методе открили само 10 до 15% случајева, док су остале добили помоћу претходно добијених обавештења.

кријумчарски случај је сам за себе, па се не може рећи да би успешно сазнање и искуство из претходног случаја могло бити од користи и за наредни случај.⁹⁷

4.4.Трговина на мало

Све претходне радње, предузимају се како би се остварио коначан циљ, а то је малопродаја, односно употреба опојне дроге. Малопродаја значи продају непосредном кориснику – наркоману, који не може без дроге и за потребне дозе плаћа веома високу цену.⁹⁸ Опојне дроге се на крају преко појединаца, малих или већих мрежа локалних наркодилера, дистрибуирају корисницима на локалном подручју, при чему се таква продаја назива „уличном продајом“ или „мрављом дистрибуцијом дрога“ којом се означава продаја психоактивних супстанци на мало – на улицама, у парковима, кафићима, кафанама, дискотекама, из возила у покрету, достављањем посредством поштанске службе, личном предајом или остављањем у напуштеним објектима, у школским двориштима и на сличним местима. Ове активности спроводе локални дилери и дилери-наркомани. Локални дилери јесу појединци и мреже појединаца који представљају најнижи ниво организованог наркокриминала. Они најчешће разблажују добијену дрогу, пакују је у пакетиће одређене грамаже и складиште у тајним, изнајмљеним становима, гаражама, подрумима и на другим тајним местима. Код себе имају минималну количину дроге, потребну да задовољи само просечну дневну потражњу или потражњу мањег броја зависника.

Локални дилери често регрутују нове уживаоце психоактивних супстанци.⁹⁹ Како би придобили нове клијенте, спремни су и да дрогу поклањају. Међу новим клијентима, велики је број оних који ће се прикључити мрежи наркодилера. Због тога су посебно проверавани од стране локалних криминалаца и група, а они који задовоље „стандарде наркокриминала“ добијају улогу тзв. подређеног дилера, који је под контролом дилера који га је регрутовао у мреже наркоманије. У питању су дилери-наркомани, најчешће малолетници, који формално нису чланови организоване криминалне групе већ лени спољни сарадници. Откривањем и хапшењем дилера-наркомана, криминална група остаје

⁹⁷ Д. Николић, *Наркоманија-злочин или казна*, оп. цит. стр. 413.

⁹⁸ Ибид, стр. 414.

⁹⁹ Саша Мијалковић, *Ривија за безбедност*, оп. цит. стр. 41.

неоткривена, јер он једино може да ода податке о локалном дилеру, који из страха од одмазде дилера дистрибутера, никада неће открити криминалну групу. Новоствореним зависницима пружа се могућност набављања дроге бољег квалитета, по знатно нижој цени, при чему се на тај начин шире мреже наркокриминала и зависника.

Курири и локални дирели, обично имају своје пратиоце и чистаче. Улога пратица је да заштити курира и дилера од напада, или да изазивањем туче или нападом на криминалистичке раднике спречи њихово хапшење. Чистач има задатак да, кретањем на извесном одстојању испред курира или локалног дилера, уочава полицију или друге опасности и упозори их да промене трасу кретања или одбаце супстанце које носе са собом.

Искуснији дилери приликом пријема дроге, узимају од зависника новац, а затим га након извесног времена, упућују на локацију на којој је дрога вешто скривена и упакована на начин да не може да изгуби своја својства или да се уништи.

За откривање продавца, најуспешнији метод је праћење наркомана који због нагона жудње мора наћи начин како би дошао до жељене дозе. Сталним праћењем, уз осматрање, заседе као и рације, долази се до продавца, тако да ма колико њихови договори о купопродаји дроге били брижљиво планирани и тајно извођени, ипак се преко наркомана најлакше долази до продавца опојне дроге. Међутим, уколико су продавци лица која нису наркомани, веома су интелигентне, лукаве и веома комуникативне особе, тако да је њихово откривање веома тежак посао. Обично су то особе које уз свој посао, углавном воде неки угоститељски објекат, клуб, приватне теретане или друге послове у којима комуницирају са неодређеним бројем лица и на тај начин лакше продају опојну дрогу. Они су изузетно опрезни, и дрогу припремљену у паковањима од дозе за једну употребу, обично држе ван куће или стана у коме живе, скривајући је на специјалним местима унапред припремљеним и обезбеђеним за то.¹⁰⁰

Када је реч о мањим криминалним бандама локалног нивоа, влада конкуренција за ексклузивност права продаје на одређеној територији, тако да су чести међусобни сукоби, праћени претњама, уценама, псовкама али и физичком силом.¹⁰¹

---

¹⁰⁰ Ибид.

¹⁰¹ Ибид. стр. 415.

У борби за превласт на одређеној територији, шефови група препродаваца, спремни су да понуде сарадњу цариницима и органима унутрашњих послова, само да би спречили рад појединаца или група које такође тргују опојном дрогом.

Посебну врсту трговаца на мало чине наркомани, који се продајом дроге баве како би обезбедили средства за куповине исте ради личне употребе. Преко ове врсте извршилаца кривичног дела лакше се долази до правих кријумчара, методом тајног осматрања. Наркоман, а посебно онај дугогодишњи, мање је опрезан, жеља за дрогом руши његове промишљене и испланиране начине дискреције и избегавања откривања у продаји или куповини.¹⁰²

Део нарколанца чине корумпирани припадници државних органа који тесно сарађују са криминалцима у свим фазама реализовања незаконитих активности. Многи активни, али и бивши државни службеници, припадници су криминалних група, а то су пре свега полицајци, цариници, припадници обавештајних служби, појединци из војске, припадници обавештајних служби, тужиоци, судије итд. У наркокриминал су неретко укључени и појединци и групе из света привреде и шоу-бизниса, пре свега власници и радници угоститељских објеката, предузећа за међународну трговину, транспортна предузећа, слободне трговинске зоне, туристичке агенције, естрадне звезде и музичари, уметници различитог профила итд. Новац стечен дистрибуцијом и продајом дрога треба „опрати“ односно „легализовати“. За то су задужене разне фантомске фирме, приватна предузећа и банке. Она и не морају бити у саставу наркомафије. Врло често су то њихови спољни сарадници који уз изванредан проценат, малверзацијама на финансијском тржишту, тржишту робе и некретнина, у сектору спорта и на друге начине „прљав новац“ приказују као да је легално стечен.

4.5. Тактика и техника откривања илегалне трговине дроге

Један од услова за успешно сузбијање илегалне трговине дроге је пре свега, формирање јединствене националне банке података о злоупотребама дрога и учиниоца. Банка података треба да обухвати регистроване групе наркодилера, наркодилере као и наркомане, везе и контакте, места на којима се дрога дистрибуира, путеве којима се дрога

---

¹⁰² Ибид.

дистрибуира, начине кријумчарења дроге или продаје, споредни криминалитет у вези са дрогама, лица која дају логистику, и сл.¹⁰³

Банке би требало да буду формиране на локалном нивоу, националном нивоу и повезане у информациони систем са међународним банкама података и иностраним полицијима. МУП мора бити обавештен о свакој заплени опојних дрога, а неопходно је послати и податке како би се уврстили у централну базу података. Ове базе морају бити тајне с обзиром да се користе само за линију рада која се бави сузбијањем илегалне трговине дроге, а податке о учиниоцима потребно је прослеђивати информационим системима на граничним прелазима са посебним упутствима царинским и полицијским службама.¹⁰⁴

За успешно сузбијање, неопходно је и формирати мрежу сарадника и информатора из средина у којима се крећу наркодилери, затим остваривање сарадње са иностраним полицијима и граничним службама, као и стављање под оперативну контролу места и објекте на којима се најчешће скупљају наркомани.

Криминалистичка делатност, требало би да буде усмерена не само на откривању ситних препродаваца који на улици продају дрогу наркоманима и откривању транспорта дроге на граничним прелазима и у унутрашњости, већ и на идентификовању криминалних група, организатора, финансијера, као и лица која раде у правосуђу, полицији и адвокатури и на различите начине су у вези са извршиоцима кривичних дела у вези са опојном дрогом, пружајући им разне врсте помоћи и информација.

Приликом криминалистичке обраде ових врста учинилаца кривичних дела примењују се различите стратегије и тактичке комбинације, а обично је то ангажовање информаната, прикривених полицијских извиђача и употреба софистицираних техничких средстава праћења, снимања, прислушкивања разговора и комуникација између криминалаца и њихових заштитника.¹⁰⁵

---

¹⁰³ Б. Симоновић, *Сузбијање илегалне трговине дрогом*, Правни живот I том, оп. цит. стр. 117.

¹⁰⁴ Ибид, стр. 118.

¹⁰⁵ Америчка полицијска служба за сузбијање дроге, приступа тако што се полицијски агенти упућују на продавце дроге. Агенти уговарају куповину релативно мале количине супстанце, а затим покушавају да се подигну ка вишој лествици организованог криминала повећањем износа трговачких анражмана у које се укључила полиција. Хапшења се организују приликом примопредаје великих износа дроге, односно ако су доспели до високих нивоа организатора дистрибуције дроге или ако су испуњена оба услова. Након хапшења агенти покушавају да извуку информације о свим другим лицима из те криминалне организације.

Неопходно је указати на поједине мере унапређења криминалистичке праксе у погледу сузбијања и превенције криминала у вези са дрогом.

- Поседовати компјутерске базе података са програмима за анализу по разним критеријумима;
- Изградити мрежу оперативних веза, информатора, сарадника;
- Ширити позитивну праксу и искуства између полицајаца који се баве овом проблематиком;
- Обезбедити квалитетне услове за чување заплењене дроге као и техничке услове за вештачење дроге;
- Одржавати што бољу сарадњу и координацију између линијских служби појединих секретаријата као и са другим полицијским службама;
- Успоставити тесну координацију и сарадњу између линијских служби које се баве откривањем илегалне трговине дрога и Безбедносно информативне агенције, као и са војним обавештајним службама;
- Повећати значај, унапредити и кадровску попуњеност и ниво обуке линијских служби које се баве откривањем и спречавањем илегалне трговине дроге;
- Успоставити перманентне оперативне контроле над лицима, местима и пунктовима. Појачати контролу у школама и поред њих као и места где се млади окупљају;
- Појачати контролу у дубини територије како би се отежало транспортовање дроге и повећао ризик откривања;
- Контролисати не само улазе у земљу, већ и излазе из земље;
- Појачати контролу граничних прелаза, стручно и кадровски и технички опремити царинске и полицијске службе на граничним прелазима;
- Неговати и унапређивати сарадњу са иностраним полицијама и међународним полицијским организацијама у погледу размене оперативних информација, аналитичких поступака, криминалистичко тактичких мера и техничких средстава и слично;

- Формирати национални програм превенције наркоманије, интегрисати и повезати настојања свих субјеката који могу да пруже директан и индиректан допринос у решавању овог проблема;
- Медијским кампањама одржавати пажњу јавности на проблем наркоманије и превенцију;
- Примењивати и усавршавати мере унутрашње контроле полиције и правосудних институција како би се спречила корупција и одлив информација.¹⁰⁶

Трговци дроге на велико се ретко могу распознати по свом спољашњем изгледу или по предметима које носе са собом, али ипак постоје неки индикатори сумње који се чешће срећу и који наводе на закључак да се ради о трговини дроге: спискови са именима регистрованих зависника или дилера, листе са именима, нпр. имена дужника, и њиховим бројевима, посед не мале количине дроге, или пакетића са малим количинама дроге, ношење прецизних вага, справа за порционисање, средства за разређивање; задржавањем на уобичајним наркоманским окупљалиштима иако се лице издваја по одећи; сумњиво понашање на релевантним местима; кратко задржавање приликом предаје пакетића; кратки контакти са више особа заредом; усамљено посећивање теже видљивих, често издвојених локалитета; вишеструки контакт са стално истим особама. За претресање просторија увек се носе рукавице, будући да се дрога може сакрити и на невероватним местима. Обично се користе пси обучени за проналажење дроге. Сва сумњива материја се одузима, а посебну пажњу треба обратити на ваге за мерење, справе за препаковање, на амбалажу за уличну продају као што су кутије од лекова, папирне коверте и сл. Прегледавају се мобилни телефони, посебно именик у телефону и поруке, као и листа позива. Докази се фотографишу, сачини се скица а затим и записник.¹⁰⁷

Потребно је ангажовати информаторе из наркоманских кругова, кругова школске омладине, суседства лица за које се сумња да се бави трговином дроге. Неопходно је и осматрање, снимање, записивање регистарских бројева аутомобила, прикупљање података о лицима са којима осумњичени контактира и пратити његово кретање.

---

¹⁰⁶ Ибид, стр. 119-121.

¹⁰⁷ Ибид, стр. 121-122.

5. Кривичне санкције које се изричу учиниоцима

Када су у питању кривичне санкције код кривичних дела у вези са опојном дрогом, можемо рећи да код кривичног дела из члана 246. КЗ-а, неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога, преовладава казна затвора, као и мера безбедности одузимања предмета, која се обавезно изриче уз прописану казну затвора, исто као и код других кривичних дела злоупотребе опојних дрога.¹⁰⁸ Ова мера састоји се у одузимању предмета који је био намењен или употребљен за извршење кривичног дела или је настао извршењем кривичног дела, када постоји опасност да ће се одређени предмет поново употребити за извршење кривичног дела или када је ради заштите опште безбедности или из моралних разлога одузимање предмета неопходно.

Најблаже казне затвора прописане су за посебне облике кривичног дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога (ставови 2. и 6.), које се крећу у временском трајању од шест месеци до пет година. За основни облик овог кривичног дела прописана строжија казна, и она се креће у временском трајању од три до дванаест година, док је за први квалификовани облик дела прописана казна затвора у временском трајању од пет до петнаест година.

Најстрожија казна затвора прописана је за учиниоца другог квалификованог облика дела, и она се изриче у временском трајању од најмање десет година. У овом случају, законодавац је одредио само доњу посебну границу казне затвора (формулацијом, најмање десет година), док горња граница није одређена .

За ово кривично дело може се изрећи још једна кривична санкција, и то казна одузимања возачке дозволе која се изриче учиниоцу кривичног дела у вези са чијим извршењем или припремањем је коришћено моторно возило. Трајање ове казне не може бити краће од једне, нити дуже од три године, рачунајући од дана правноснажности одлуке, с тим да се време проведено у затвору не урачунава у време трајања ове казне. Ова казна може се изрећи као споредна казна уз казну затвора или уз новчану казну, а може се изрећи и као главна казна за кривична дела за која је прописана казна затвора до две

---

¹⁰⁸ Чл. 87. Кривичног законика („Службени гласник РС“ бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012 и 104/2013 и 108/2014)

године или новчана казна. Казна одузимања возачке дозволе не може се изрећи заједно са мером безбедности забране управљања моторним возилом.¹⁰⁹

Учиниоцу кривичног дела из чл. 246. КЗ-а, може се изрећи и мера безбедности обавезног лечење наркомана. Учиниоцу који је учинио кривично дело услед зависности од употребе опојних дрога и код којег постоји озбиљна опасност да ће услед ове зависности и даље да врши кривична дела, суд ће изрећи обавезно лечење.

Ова мера извршава се у заводу за извршење казне или у одговарајућој здравственој или другој специјализованој установи и траје док постоји потреба за лечењем, али не дужи од три године.

Кад је мера изречена уз казну затвора, она може трајати дужи од времена изречене казне, али њено укупно трајање не може бити дужи од три године.

Време проведено у установи за лечење урачунава се у казну затвора.

Кад је мера изречена уз новчану казну, условну осуду, судску опомену или ослобођење од казне извршава се на слободи и не може трајати дужи од три године.

Ако се учинилац, без оправданих разлога, не подвргне лечењу на слободи или лечење самовољно напусти, суд ће одредити да се мера принудно изврши у одговарајућој здравственој или другој специјализованој установи.¹¹⁰

Код кривичног дела из чл. 246а КЗ-а, неовлашћено држање опојне дроге, законодавац је прописао новчану казну и казну затвора до три године, што указује на нижи степен тежине и опасности овог дела. Због висине прописане казне, покушај овог дела није кажњив. Поред казне, Законик прописује и обавезно изрицање мере безбедност одузимања предмета.

Законик је предвидео и могућност ослобођења од казне учиниоца овог дела, при чему је ослобођење од казне је могуће из криминално политичких разлога оном учиниоцу кривичног дела који открије од кога набавља опојну дрогу.¹¹¹ Наш законодавац је био свестан да се на тај начин може доћи до битних података о мрежи продаваца и посредника, као и других битнијих података, те је у том смислу и предвидео могућност

---

¹⁰⁹ Чл. 53. Кривичног законика („Службени гласник РС“ бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012 и 104/2013 и 108/2014)

¹¹⁰ Ибид, чл. 83.

¹¹¹ Ибид, чл. 246а. ст. 2.

ослобођења од казне учиниоца овог кривичног дела. и одузимање предмета – опојне дроге.

Као и код претходног дела, и код овог може се изрећи специфична кривична санкција, мера безбедности обавезно лечење наркомана.

Када је у питању кривично дело из члана 247. КЗ-а, омогућавање уживања опојних дрога, од кривичних санкција доминира казна затвора, као и мера безбедности одузимања предмета, која је обавезна уз казну затвора. Прописане казне строжије су у односу на кривично дело неовлашћено држање опојних дрога, а блаже у односу на кривично дело неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога.

За основни облик кривичног дела прописана је казна затвора у временском трајању од шест месеци до пет година, док је за први квалификовани облик дела прописана казна затвора у временском трајању од две до десет година. За учиниоца другог квалификованог облика дела прописана је најстрожија казна затвора, и она се изриче у временском трајању од три до петнаест година.

5.1. Мере безбедности

У нашем кривичном законодавству, предвиђене су четири врсте кривичних санкција: у питању су: казне, мере упозорења, мере безбедности и васпитне мере. Општа сврха прописивања и изрицања кривичних санкција је сузбијање дела којима се повређују или угрожавају вредности заштићене кривичним законодавством.¹¹²

Посебна врста кривичних санкција јесу и мере безбедности које, као и остале кривичне санкције, представљају средство за заштиту друштва од криминалитета, које осим заједничких имају и своју посебну сврху, која се састоји у поправци и лечењу учиниоца кривичног дела.¹¹³ Основна сврха њиховог прописивања и изрицања је да се отклоне стања или услови који могу бити од утицаја да учинилац убудуће не врши

---

¹¹² Чл. 4. ст.1. и ст. 2. Кривичног законика („Службени гласник РС“ бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012 и 104/2013 и 108/2014)

¹¹³ Доступно на: www.pravniportal.com/, приступ 05.09.2016.

кривична дела¹¹⁴. Могу се изрећи како пунолетним, тако и малолетним учиниоцима дела, лицима која су кривично одговорна или не, као и физичким и правним лицима.

Можемо рећи да су мере безбедности посебна врста кривичних санкција, које су прописане законом, које суд изриче учиниоцу кривичног дела у законом одређеном поступку, путем којих се врши заштита друштва од различитих облика криминалитета, односно врши сузбијање дела којима се повређују или угрожавају вредности заштићене кривичним законодавством, због постојања испољених стања или услова приликом чињења дела, а састоје се у одузимању или ограничавању његових права и слобода.

Суд може учиниоцу кривичног дела изрећи једну или више мера безбедности кад постоје услови за њихово изрицање предвиђени законом.

Код кривичних дела злоупотребе опојних дрога, суд може, под условима који су прописани Кривичним закоником и у поступку који је уређен Закоником о кривичном поступку, изрећи следеће мере безбедности:

- обавезно лечење наркомана (члан 83. КЗ РС),
- одузимање предмета (члан 87. КЗ РС),
- протеривање странца из земље (члан 88. КЗ РС).

5.1.1. Мера безбедности обавезно лечење наркомана

Мера безбедности обавезно лечење наркомана као самостална мера, у нашем кривичном законодавству егзистира од доношења Кривичног законика Републике Србије који је ступио на снагу 1. јануара 2006. године, а до тада је егзистирала у склопу мере безбедности обавезно лечење алкохоличара и наркомана¹¹⁵.

Регулисана је чланом 83. КЗ РС, а према ставу 1 овог члана, учиниоцу који је учинио кривично дело услед зависности од употребе опојних дрога и код којег постоји озбиљна опасност да ће услед ове зависности и даље да врши кривична дела, суд ће изрећи обавезно лечење.

---

¹¹⁴ Чл. 78. Кривичног законика („Службени гласник РС“ бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012 и 104/2013 и 108/2014)

¹¹⁵ Чл. 65. Кривичног закона Социјалистичке Федеративне Републике Југославије („Службени лист Социјалистичке Федеративне Републике Југославије“, број 44/1976)

Мера безбедности обавезно лечење наркомана извршава се у заводу за извршење казне или у одговарајућој здравственој или другој специјализованој установи и траје док постоји потреба за лечењем, али не може трајати дуже од три године.¹¹⁶

Уколико је ова мера безбедности изречена уз казну затвора, она може трајати дуже од времена изречене казне, али њено укупно трајање не може бити дуже од три године. Време проведено у установи за лечење урачунава се у изречену казну затвора.¹¹⁷

Ако је мера безбедности изречена уз новчану казну, условну осуду, судску опомену или ослобођење од казне тада се извршава на слободи и такође не може трајати дуже од три године.¹¹⁸

Законодавац обавезује суд да се изречена мера безбедности принудно изврши у одговарајућој здравственој или другој специјализованој установи, уколико се учинилац, без оправданих разлога, не подвргне лечењу на слободи или лечење самовољно напусти.¹¹⁹

Мера безбедности обавезно лечење наркомана у судској пракси јавља се нпр: „Окривљеном Љ. А. суд изриче меру безбедности обавезно лечење наркомана, која се има извршити у Заводу за извршење казне или у одговарајућој здравственој или другој специјализованој установи, која ће трајати док постоји потреба за лечењем и дуже од времена изречене казне, али њено укупно трајање не може бити дуже од 3 године.“¹²⁰

Поступак за изрицање мере безбедности обавезног лечења наркомана уређен је Закоником о кривичном поступку Републике Србије. О изрицању мере безбедности обавезног лечења наркомана суд одлучује пошто прибави налаз и мишљење вештака. Вештак треба да се изјасни и о могућностима за лечење окривљеног.¹²¹

На основу чл. 534. ст. 1. ЗКП, ако је условном осудом наложено лечење на слободи, а осуђени се није подвргао лечењу или га је самовољно напустио, суд може опозвати условну осуду или наредити принудно извршење изречене мере обавезног лечења наркомана у здравственој установи или другој специјализованој установи. Суд ову одлуку

---

¹¹⁶ Чл. 83. ст. 2. Кривичног законика („Службени гласник РС“ бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012 и 104/2013 и 108/2014)

¹¹⁷ Ибид, чл. 83. ст.3. и ст. 4.

¹¹⁸ Ибид, чл. 83. ст. 5.

¹¹⁹ Ибид, чл.83. ст. 6.

¹²⁰ Пресуда Вишег суда у Нишу, К бр. 4/15 од 11.02.2016. године

¹²¹ Чл. 533. Законика о кривичном поступку Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, број 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 и 55/2014).

доноси по службеној дужности или на предлог установе у којој се осуђени лечио или је требало да се лечи, а такође треба напоменути да ће суд пре доношења одлуке узети изјаве од јавног тужиоца и осуђеног, а по потреби ће испитати лекара установе у којој се осуђени лечио или је требало да се лечи.¹²²

Надлежност и поступак за извршење мере обавезног лечења наркомана уређен је Законом о извршењу кривичних санкција Републике Србије из 2014. године. Упућивање лица на извршење мере обавезног лечења наркомана врши надлежни суд који је изрекао меру у првом степену.¹²³

Лице коме је изречена мера обавезног лечења наркомана уз казну затвора, упућује се на извршење у складу са прописом министра надлежног за послове правосуђа. О упућивању на извршење наведене мере безбедности суд обавештава установу у коју се лице коме је мера изречена упућује.¹²⁴

На основу чл. 205. ст. 4. ЗИКС-а, ако се лице коме је изречена ова мера не јави установи на лечење или самовољно напусти започето лечење, установа ће одмах о томе обавестити надлежни суд који наређује његово довођење, односно издавање потернице.

Установа у којој се извршава мера обавезног лечења наркомана најмање једном у шест месеци обавештава надлежни суд о њеном извршавању. Такође, установа је обавезна да обавести суд о завршетку лечења.¹²⁵

После извршене мере обавезног лечења наркомана, лице према коме је односна мера извршена, упућује се на извршење остатка казне затвора.¹²⁶

5.1.2. Мера безбедности одузимање предмета

Ово је друга мера која се може изрећи учиниоцима кривичних дела у вези трговине опојних дрога. На основу чл. 87. КЗ РС, Ова мера безбедности састоји се у одузимању

---

¹²² Ибид, чл.2. и чл. 3.

¹²³ Чл. 205. ст. 1. Закона о извршењу кривичних санкција Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, број 55/2014).

¹²⁴ Ибид, чл. 205. ст.2. и ст. 3.

¹²⁵ Чл. 206. Закона о извршењу кривичних санкција Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, број 55/2014).

¹²⁶ Ибид, чл. 207.

предмета који је био намењен или употребљен за извршење кривичног дела или је настао извршењем кривичног дела, када постоји опасност да ће се одређени предмет поново употребити за извршење кривичног дела или када је ради заштите опште безбедности или из моралних разлога одузимање предмета неопходно.

Мера безбедности одузимања предмета је прописана са обавезним изрицањем. Одузета опојна дрога се чува због безбедности и повољних услова у просторији органа МУП-а Србије, а не у судовима. Одузимају се све врсте опојних дрога, али пре свега: марихуана, хашиш, хероин, кокаин, екстази, као и неке друге синтетичке дроге.¹²⁷

Законом се може одредити обавезно одузимање предмета, а може се одредити и њихово обавезно уништавање.¹²⁸

Поступак за изрицање мере безбедности одузимања предмета уређен је одредбама Законика о кривичном поступку Републике Србије.

Суд који је надлежан за суђење у првом степену доноси решење о одузимању предмета. Ово решење се односи на предмете чије је одузимање по кривичном закону неопходно ради заштите интереса опште безбедности или разлога морала. Предмети ће се одузети и кад се кривични поступак не заврши пресудом којом се оптужени оглашава кривим, као и када је у пресуди којом је оптужени оглашен кривим пропуштено да се донесе таква одлука.¹²⁹

На основу чл. 536. ЗКП, оверени препис решења о одузимању предмета доставиће се власнику предмета, ако је власник познат. Против решења о одузимању предмета власник предмета има право на жалбу.

Изрицање мере безбедности одузимања предмета у судској пракси јавило се нпр: „Према оптуженом А.В. изриче се мера безбедности одузимања опојне дроге, и то: 60, 40 грама опојне дроге марихуане, и 18, 50 грама опојне дроге „SPEED“, као и дигиталне вагице за прецизно мерење, која се по правноснажности пресуде има предати ПУ Ниш и уништити.“¹³⁰

---

¹²⁷ Д. Николић, *Наркоманија-злочин или казна*, оп. цит. стр. 350.

¹²⁸ Чл. 87. Ст. 3. Кривичног законика („Службени гласник РС“ бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012 и 104/2013 и 108/2014)

¹²⁹ Чл. 535. Законика о кривичном поступку Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, број 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 и 55/2014).

¹³⁰ Пресуда Вишег суда у Нишу, К бр. 23/15 од 12.05.2015. године.

Извршења изречене мере безбедности одузимање предмета уређено је Законом о извршењу кривичних санкција Републике Србије. Чланом 212. прописано је да меру безбедности одузимања предмета извршава суд који је ту меру изрекао у првом степену.

Уколико је законом одређено обавезно уништавање одузетих предмета суд доноси одлуку о начину и органу, организацији, односно установи која ће извршити уништавање предмета.¹³¹

5.1.3. Протеривање странаца

Протеривање странца из земље је факултативна мера, а може се изрећи учиниоцима кривичних дела из члана 246. КЗ РС, члана 246а. КЗ РС и члана 247. КЗ РС.

Суд може странца који је учинио кривично дело протерати са територије Републике Србије за време од једне до десет година.¹³²

При оцени да ли ће изрећи ову меру безбедности суд ће узети у обзир природу и тежину учињеног кривичног дела, побуде због којих је кривично дело учињено, начин извршења кривичног дела и друге околности које указују на непожељност даљег боравка странца у Републици Србији.¹³³

Времена трајања протеривања се рачуна од дана правноснажности одлуке, с тим да се време проведено у затвору не урачунава у време трајања ове мере.¹³⁴

Меру безбедности протеривање странца из земље изриче суд који је судио у првом степену. Правноснажну одлуку суд доставља полицији, која је извршава према прописима који уређују кретање и боравак странаца у земљи.¹³⁵

---

¹³¹ Чл. 212. ст. 3. Закона о извршењу кривичних санкција Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, број 55/2014).

¹³² Чл. 88. ст. 1. Кривичног законика („Службени гласник РС“ бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012 и 104/2013 и 108/2014)

¹³³ Ибид, чл. 88. ст. 2.

¹³⁴ Ибид, чл. 88. ст. 3.

¹³⁵ Чл. 213. Закона о извршењу кривичних санкција Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, број 55/2014).

6. ПОСЕБНИ ОРГАНИ СПЕЦИЈАЛИЗОВАНИ ЗА СУЗБИЈАЊЕ ОРГАНИЗОВАНОГ КРИМИНАЛИТЕТА

Највећи проценат илегалне трговине дрогом улази у категорију организованог криминалитета. Готово у свакој локалној заједници у којој се може набавити хероин, кокаин, екстази или друге синтетичке дроге, сигурно је да постоје групе које се баве организованим криминалитетом с обзиром да је неопходно организовање међународног ланца набавке из иностранства.

Да би се повећала ефикасност супротстављања организованом криминалу у већини земаља у свету формирају се посебни органи чији су службеници специјализовани, посебно опремљени и поседују посебна законска овлашћења.

Ова материја је код нас регулисана Законом о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала,¹³⁶ који је ступио на снагу 2002. године, а затим је касније претрпео више измена и допуна. Законом су предвиђени посебни органи за откривање, гоњење и суђење учинилаца кривичног дела организованог криминалитета.

Тако је законом предвиђено оснивање посебног одељења при Окружном јавном тужилаштву, тзв. Специјално тужилаштво, које је установљено да врши функцију гоњења за кривична дела организованог криминала и друга посебно тешка кривична дела, на читавој територији Републике Србије. Седиште је у Београду, а радом тужилаштва руководи тужилац за организовани криминал или специјални тужилац.¹³⁷ Поставља га Републички јавни тужилац на период од две године, и може бити поново постављен.¹³⁸

У оквиру Министарства надлежног за унутрашње послове Србије образована је Служба за сузбијање организованог криминала, која поступа по захтевима Специјалног тужиоца. Министар надлежан за унутрашње послове може одредити да у спречавању и откривању кривичног дела тероризма учествује организациона јединица министарства надлежног за унутрашње послове – Жандармерија.¹³⁹

---

¹³⁶ „Службени гласник РС“, бр. 42/2002, 27/2003, 39/2003, 67/2003, 29/2004, 45/2005, 61/2005 и 72/09

¹³⁷ В. Ђурђић, *Кривично процесно право-Општи део*, Ниш, 2014. стр. 157.

¹³⁸ Чл. 5. Закона о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала

¹³⁹ Ибид, чл. 10.

За поступање у предметима кривичних дела организованог криминала, надлежан је Окружни суд у Београду, као првостепени, за територију Републике Србије. За одлучивање у другом степену надлежан је Апелациони суд у Београду. Сукоб надлежности између редовних судова за поступање у предметима кривичних дела организованог криминала, решава Врховни суд Србије.¹⁴⁰

У складу са законом, основано је Посебно одељење Окружног суда у Београду. Радам Посебног одељења руководи председник Посебног одељења Окружног суда.¹⁴¹

У Апелационом суду у Београду образује се Посебно одељење за поступање у предметима кривичних дела организованог криминала, чијим радом руководи председник Посебног одељења Апелационог суда.¹⁴²

Предвиђено је и оснивање посебне притворске јединице при Окружном затвору у Београду за издржавање притвора одређеног у кривичном поступку за кривична дела организованог криминала, те се на овај начин повећава безбедност и изолација притвореника.¹⁴³

7. СУЗБИЈАЊЕ КРИВИЧНИХ ДЕЛА У ВЕЗИ СА ЗЛОУПОТРЕБОМ КОРИШЋЕЊА ОПОЈНИХ ДРОГА

Борба против илегалне производње опојних дрога, њиховог кријумчарења и онемогућавања злоупотребе њиховог коришћења, мора бити не само перманентна, стратегијски осмишљена и на научним достигнућима заснована, него и врло разноврсна.¹⁴⁴ Разоткривање извршилаца кривичних дела у вези са опојним дрогама, криминалних организација, њихове структуре и улоге појединих чланова, захтева другачији приступ него код класичног криминала. Уколико би се рад органа откривања, усмерио само на

---

¹⁴⁰ Ибид, чл. 12.

¹⁴¹ Ибид, чл. 13.

¹⁴² Ибид, чл. 14.

¹⁴³ В. Панчић, *Збирка прописа о унутрашњим пословима Републике Србије*, Пословни биро, Београд, 2004, стр.187.

¹⁴⁴ Д. Николић, *Наркоманија-злочин или казна*, оп. цит. стр. 415.

доказивање кривичних дела и њихових непосредних извршилаца, органима кривичног гоњења остале би непознате криминалне организације и њихови организатори. С обзиром да организатори криминалних удружења нису непосредно укључени у извршење кривичних дела, класичним методама није могуће утврђивати њихово учешће у криминалу. Управо због тога је стратегија, тактика и техника откривања и доказивања организованог криминала другачија него у случајевима извршења поједних кривичних дела.

Србија се среће са вишеструким и веома тешким последицама, везаним за неовлашћену производњу и промет опојних дрога, како на здравственом тако и на социјалном плану, што намеће императив заједници да се свим видовима борбе укључи у сузбијању исте. Пре свега, неопходно је и нужно предузети одређене превентивне мере.

Под превентивним деловањем на трговину и злоупотребу дрога треба схватити активности које друштвена заједница предузима са циљем да се онемогући или знатно отежа продаја и коришћење дроге у конкретним друштвеним срединама.¹⁴⁵

Пре свега, неопходан је организован систем здравствене заштите којим се, уз додатну реорганизацију и едукацију кадрова, може обезбедити одговарајућа здравствена заштита корисницима дрога. Даље, програми и активности на примарној превенцији у различитим областима друштвене заједнице (локална самоуправа, здравствене, образовне и социјалне установе, органи унутрашњих послова). Затим, присуство и активност цивилног друштва, удружења, цркава и верских заједница и међународних организација које дају стручну, техничку и материјалну помоћ, као и ангажовање државе у процес укључивања целокупне заједнице за решавање проблема дрога кроз међуресорну сарадњу између свих актера који учествују и доприносе бољим резултатима у борби против дрога.¹⁴⁶

---

¹⁴⁵ Е. Шаљић, *Дроге и криминалитет*, Универзитетска мисао, оп. цит. стр. 229.

¹⁴⁶ Доступно на: www.zdravlje.gov.rs/.../Strategija%20za%20borbu%20protiv%20droga%20u%20Rep..., приступ 23.09.2016.

Када је у питању ангажовање грађана, од великог је значаја окупљање заједнице, при чему се подразумевају најчешће поноћна окупљања грађана који треба да уче препродавце и кориснике дроге, и да им се стави до знања да нису пожељни на том подручју. Даље, анонимни позиви и програми осматрања. Ова мера постоји јер велики број грађана који су сведоци препродаје дроге не предузимају ништа из страха. Због тога им се омогућава да анонимно позову лица која се брину о одређеном подручју и затим се те информације прослеђују надлежним службама. Значајне су и грађанске патроле, које имају за циљ да пресретну лица која се баве препродајом дроге и да их застраше. Догађаје могу и снимати камером, како би се снимци искористили за идентификацију лица. Затим промена физичке средине, које подразумевају промене у физичкој средини које ће препродавцима дрога отежати посао. Такође и грађани као купци или продавци – ова мера подразумева то да се грађани представе као купци тј. продавци дроге, и да су при томе под присмотром или полиције или других грађана који учествују у овој акцији. Тада се при купопродаји могу ухватити купци, односно продавци.¹⁴⁷

Да би се учиниоци ових кривичних дела разоткрили у што већем броју, потребно је, поред мера које могу предузети сами грађани, органе МУП-а и Царине опремити технички и материјално, успоставити међународну сарадњу ради откривања и спречавања кријумчарења промета, а све чешће и производње марухуане у нашој земљи.¹⁴⁸

Будући да је међу наркоманима - конзументима све већи број малолетника, међу којима су и деца од 14 година, а у недостатку републичких програма едукације и превенције, градови и општине у нашој земљи неопходно је да формирају своје тимове стручњака који се баве едукацијом, а који су састављени од више различитих стручњака, и они осмишљавају методе едукације. Метода се састоји у непосредним предавањима ученицима основних и средњих школа и објашњавањем шта је дрога као и њихово упознавање са вишеструко штетним дејствима као и последицама конзумирања опојне дроге. Затим, могу се штампати и пропогандни материјали са објашњењима и упутствима, а посебну улогу имају и наставници у школама.¹⁴⁹ Поред породице, школе, медија и

---

¹⁴⁷ Е. Шаљић, *Дроге и криминалитет*, Универзитетска мисао, оп. цит. стр. 230.

¹⁴⁸ Д. Николић, *Наркоманија-злочин или казна*, оп. цит. стр. 421.

¹⁴⁹ Ибид.

специјалних тимова за едукацију, у превенцији против наркоманије морају бити значајни и центри за социјални рад, али и разна удружења грађана, као и омладинска удружења.

Репресивна борба државе у сузбијању ове опасне и изузетно штетне друштвене појаве, одвија се кроз прописивање кривичних дела, привредних преступа и прекршаја за нелегална понашања у овој области.¹⁵⁰ Основна репресивна борба води се преко Кривичног законика РС у коме су прописана три кривична дела која се тичу опојних дрога.

Сврха кривичне одговорности је васпитни утицај на појединца као учиниоца, али и на друга лица да не врше оваква и слична кривична дела. Сврха кажњавања, а тиме и сузбијање криминала, постиже се правилном али оштром казненом политиком. Код нас, сваке године је у порасту криминалитет везан за опојне дроге. Такође се увећавају и тешке последице по зависнике, њихове породице и друштво у целини.

Поред репресивних мера, наш Кривични законик предвиђа и мере безбедности лечења наркомана, и то како на слободи, тако и у одређеној установи, које се може спровести и принудним путем. Излечење лица које је зависник од дроге, знатно доприноси спречавању деликвенције у вези са дрогом.

---

¹⁵⁰ Ибид, стр. 420.

1. Предмет рада

Тема за израду мастер рада је "Трговина психоактивним супстанцама", у оквиру предмета Организовани криминалитет.

На основу Закона о психоактивним контролисаним супстанцама, психоактивна супстанца (ПАС) је хемијска материја која уношењем у организам мења психичку структуру – утиче на расположење, мишљење и понашање. Најзначајнија психоактивна супстанца, која доводи до многих менталних поремећаја и поремећаја понашања, као и психичке и физичке зависности, јесте опојна дрога, односно наркотици, чија је производња као и промет законом забрањена.

Можемо рећи да је савремена цивилизација суочена са готово нерешивим проблемом злоупотреба психоактивних супстанци и природних опојних дрога, где се издвајају две узрочно - последично, снажно повезане појаве које чине базу социјалне патологије савременог друштва, а нарочито младих. Пре свега, имамо злоупотребу опојних дрога од стране наркомана, углавном младих људи, као и злоупотребу дрога од стране нарко-мафије, везано за илегалну производњу и дистрибуцију на црно тржиште, усмерену ка младима. Ове две појаве имају тешке масовне последице на здравље и живот младих људи (болести зависности), на њихов будући развој и репродукцију, такође и социо-економске последице на породицу и заједницу уопште, а угрожавају и друштвено-економски развој, безбедност и владавину права, посебно у земљама у транзицији, где спада и Република Србија. Као резултат нарко-насиља на младе, развија се ширење наркоманије, као и социо-патолошко понашање младих, пре свега школске омладине. Илегалном производњом и дистрибуцијом психоактивних супстанци и опојних дрога на црно тржиште, наркоманија се развија, а нарко-мафија стиче већи капитал и несметано учвршћује своје позиције и постаје носилац организованог криминала.

У оквиру овог рада детаљније ће бити обрађена трговина опојних дрога, а посебна пажња усмерена је на менталне поремећаје које проузрокује само конзумирање дроге, на факторе који утичу на особе да крену са конзумирањем дроге, а исто тако и на тактике и технике откривања илегалне трговине дроге, као и мере које треба предузети зарад што успешнијег сузбијања трговине опојних дрога. Успешна одбрана од овог великог проблема, који данас представља један од најчешћих облика криминалитета, подразумева добро познавање стратегије и тактике, методе, облике и средства које непријатељ примењује како би остварио свој циљ, односно своје циљеве. Међутим, употребе - злоупотребе опојних дрога и ПАС, зарад профита-да што већи број младих увуче у пакао дроге, па чак и децу учини зависним, има и далекосежни циљ ка уништењу појединца на социо-економском плану, али и друштва и државе у целини.

1.2. Значај и циљ истраживања

Основни циљ овог истраживања су теоријска и емпиријска сазнања о утицају илегалне производње (природних и синтетичких дрога) и трговине опојним дрогама на епидемијско - пандемијски развој, као и њихов одраз на укупну безбедност код нас и у свету, а исто тако и утврђивање узрока и услова који доводе до јављања и ширења илегалне производње и трговине опојним дрогама и ПАС.

Истраживање се спроводи и како би се установило колико је правноснажних пресуда донео Виши суд у Нишу, у оквиру одређеног временског периода, затим које врсте кривичних санкција је изрекао, која дела у вези са трговином опојних дрога су најбројнија, као и начин извршења тих кривичних дела.

1.3. Методи коришћени у изради рада и спровођењу истраживања

Током израде рада биће коришћене квалитативне методе, односно методе посматрања поједничних случајева и то метод анализе садржаја приликом увида у списе и правноснажне пресуде Вишег суда у Нишу, као и квантитативне методе, односно метод статистичке обраде и анализе података о кривичним санкцијама изречене учиниоцима кривичних дела у вези са опојним дрогама (кривична дела из чл.246, чл.246а и чл.247 КЗ-а.), у складу са временским оквиром спровођења истраживања.

1.4. Хипотезе истраживања

Истраживач је анализом и проучавањем многих примера из теорије и праксе, хипотезе које ће истраживањем бити проверене, поставио на следећи начин:

- Број кривичних дела у вези са опојном дрогом из године у годину се повећава;
- Извршиоци су најчешће мушкарци;
- У питању су особе млађе старосне доби, до 30 година;
- Кривична дела у вези са опојном дрогом обично се врше у саизвршилаштву;
- Најчешће опојне дроге којима се тргује јесу марихуана и хероин;

- Извршиоцима се изричу мере безбедности, и то мера обавезног лечење наркомана и мера одузимање предмета;
- Извршиоци ових кр. дела не морају бити и конзументи опојних дрога;
- Код кривичног дела из члана 264. ст.1. КЗ РС, није могућа условна осуда;
- Казнена политика је строга, будући да ублажавање казне није могуће, а најстрожија казна затвора је 12 година;
- Жене се у великом броју случајева јављају као саучесници.

1.5. Резултати истраживања

Истраживање које је спроведено у Вишем суду у Нишу, односи се на период од 2013. до 2016. године и састојало се у прегледавању судских уписника за извршиоце кривичних дела из чл. 246. ст. 1. КЗ РС, чл. 246а КЗ РС које је Виши суд преквалификовао у односу на оптужницу Вишег јавног тужилаштва, и чл. 247 ст. 1. КЗ РС, за наведени временски период, како би се прикупили неопходни подаци о броју изречених правноснажних пресуда. Такође, истраживање обухвата и прикупљање статистичких података за територију која је обухваћена надлежношћу Вишег суда у Нишу, о учиниоцима наведених кривичних дела, њиховом полу, старосној доби, изреченим мерама безбедности, као и врсти казне које су изречене учиниоцима, за наведени временски период.

У периоду од 2013. до 2016. године, Виши суд у Нишу изрекао је укупно 407 осуђујућих пресуда за кривично дело неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога, затим 175 осуђујућих пресуда за кривично дело неовлашћено држање опојних дрога које је Виши суд у Нишу преквалификовао у односу на оптужни акт ВЈТ-а, и укупно 22 осуђујуће пресуде код кривичног дела омогућавање уживања опојних дрога, као најређе кривично дело у вези са опојним дрогама.

Табела бр. 1. Број осуђујућих правноснажних пресуда за 2013., 2014. и 2015. годину код кривичних дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога, неовлашћено држање опојних дрога, омогућавање уживања опојних дрога.

Година	Неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога	Неовлашћено држање опојних дрога	Омогућавање уживања опојних дрога
2013. година	143	58	6
2014. година	109	52	5
2015. година	155	65	11

Хипотеза да се број кривичних дела у вези са опојном дрогом из године у годину повећава, може се сматрати потпуно истинитом, што нам показују и подаци из табеле 1.

Посматрањем наведених података уочавамо на основу изречених осуђујућих пресуда да број кривичних дела у вези са опојном дрогом расте из године у годину. Тако је највећи број пресуда донето 2015. године, и то 155 пресуда за кривично дело из чл. 246. ст. 1. КЗ РС, затим 65 пресуда за кривично дело из чл. 246а. КЗ РС, и 11 пресуда за кривично дело из чл. 247. ст.1. КЗ РС. Најмање пресуда изречено је 2014. године за кривично дело омогућавање уживања опојних дрога. Међутим, може се приметити да је број изречених осуђујућих пресуда за 2014. годину мањи у односу на 2013. годину, а разлог томе је штрајк адвоката који је трајао од 17. септембра 2014. године до 26. јануара 2015. године, те у том периоду суд није доносио пресуде.

Табела бр. 2. Број извршилаца мушког и женског пола за 2013., 2014. и 2015. годину код кривичних дела из чл. 246.ст. 1., чл. 246а., и 247. ст. 1. КЗ РС.

Кр. дела	Неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога		Неовлашћено држање опојних дрога		Омогућавање уживања опојних дрога	
	Број извршилаца мушког пола	Број извршилаца женског пола	Број извршилаца мушког пола	Број извршилаца женског пола	Број извршилаца мушког пола	Број извршилаца женског пола
2013. година	135	8	54	4	6	/
2014. година	103	6	49	3	5	/
2015. година	144	11	58	7	10	1

Затим, другу хипотезу да се као извршиоци најчешће јављају мушкарци, потврђују подаци из табеле бр. 2, где је наведен број случајева у којима су се као извршиоци јављали мушкарци, а затим и жене. Наиме, разлика је драстична, будући да се само у 3-5% случајева жене јављају као извршиоци, док код кривичног дела омогућавање уживања опојних дрога за 2013. и 2014. годину нема извршиоца женског пола. Код овог дела, за

2015. годину, само се једна особа женског пола јавља као извршилац. Највећи број жена извршилаца забележен је 2015. године за кривично дело неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога, укупно 11, а такође и код кривичног дела неовлашћено држање опојних дрога највећи број жена као извршиоца забележен је 2015. године. Можемо закључити да како расте број извршених кривичних дела, тако се повећава и број извршилаца женског пола.

Табела бр. 3. Број извршилаца до 30. година, за 2013., 2014. и 2015. годину код кривичних дела из чл. 246.ст. 1., чл. 246а., и 247. ст. 1. КЗ РС.

Година	Неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога	Неовлашћено држање опојних дрога	Омогућавање уживања опојних дрога
2013. година	77	32	2
2014. година	65	36	3
2015. година	92	40	5

Може се истинитом сматрати и трећа хипотеза, да је највећи број извршилаца млађе старосне доби, до 30 година. Подаци из табеле бр. 3, показују да је више од половине извршилаца кривичних дела у вези са опојном дрогом, до 30. година старости. Код кривичног дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога, број извршилаца до 30. година је 234 од укупно 407 осуђујућих пресуда, затим код кривичног дела неовлашћено држање опојне дроге број извршилаца до 30. година је 108 од укупно 175 изречених пресуда, и код кривичног дела омогућавање уживања опојних дрога, број извршилаца до 30. година је 10 од укупно 22 пресуде. Све ово потврђује и оно о чему се напред говорило у овом раду, а то је да је наркоманија озбиљан, готово нерешив проблем, који је махом захватио младе, децу и адолесценте.

Табела бр. 4. Број кривичних дела извршених у саизвршилаштву, у свакој од наведених година и за наведено кривично дело.

Година	Неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога	Неовлашћено држање опојних дрога	Омогућавање уживања опојних дрога
2013. година	45	10	5
2014. година	32	9	1
2015. година	63	18	4

Наредна хипотеза да се кривична дела у вези са опојном дрогом обично врше у саизвршилаштву, може се сматрати истинитом, на основу података приказаних у табели бр. 4. Саизвршилаштво је посебно карактеристично код кривичног дела омогућавање уживања опојних дрога где је у 10 од 22 случаја, дело извршено у саизвршилаштву. Мада, карактеристична је и бројка за 2015-у годину код кривичних дела из чл. 246. ст. 1. где је од укупно 155 осуђујућих пресуда, у 63 случаја кривично дело извршено у саизвршилаштву, као и код кривичног дела из чл. 246а. КЗ РС где је од укупно 65 осуђујућих пресуда, у 18 случаја кривично дело извршено у саизвршилаштву. Иначе, код кривичног дела из чл. 246. ст. 1. КЗ РС, од укупно 407 осуђујућих пресуда за све три године, 140 кривичних дела извршено је у саизвршилаштву.

Табела бр. 5. Број осуђујућих правоснажних пресуда за 2013. 2014. и 2015. годину донетих због неовлашћене производње и стављања у промет, неовлашћеног држања и омогућавања уживања марихуане, хероина или осталих опојних дрога.

Година	Неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога			Неовлашћено држање опојних дрога			Омогућавање уживања опојних дрога		
	Марихуана	Хероин	Остале опојне дроге	Марихуана	Хероин	Остале опојне дроге	Марихуана	Хероин	Остале опојне дроге
2013. година	68	54	21	25	24	9	3	2	1
2014. година	42	35	17	28	14	10	4	1	/
2015. година	85	41	29	35	23	7	5	3	3

Подаци наведени у табели бр. 5. потврђују хипотезу да су најзаступљеније опојне дроге марихуана и хероин, док се остале јављају или заједно са марихуаном и хероином или самостално али у знатно мањем броју случајева. Прво место заузима марихуана, пре свега због њене једноставније производње и доступности. За наведени период, код кривичног дела из чл. 246. ст. 1. КЗ РС, у чак 195 пресуда наведена је марихуана, тако да је готово половина пресуда изречено управо због неовлашћене производње и стављања у промет опојне дроге марихуане. Пораст промета и држања марихуане посебно је забележен у 2015-ој години. Код кривичног дела неовлашћено држање опојне дроге у 88 случаја у питању је неовлашћено држање марихуане, што значи да у 50% случаја, од укупног броја изречених осуђујућих пресуда, преовладава марихуана. И код кривичног дела омогућавање уживања опојних дрога, доминантна је марихуана, хероин, а затим и амфетамини, ecstasy и друге опојне дроге.

Табела бр. 6. Број пресуда за 2013., 2014. и 2015. годину у којима је изречена мера одузимања предмета и мера обавезног лечења наркомана, за свако од наведених кривичних дела.

Кр. дело	Неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога		Неовлашћено држање опојних дрога		Омогућавање уживања опојних дрога	
	Одузимање предмета	Обавезно лечење	Одузимање предмета	Обавезно лечење	Одузимање предмета	Обавезно лечење
2013. година	143	15	58	19	6	/
2014. година	109	18	52	17	5	/
2015. година	155	24	65	28	11	/

Хипотеза за коју се може рећи да је потпуно истинита је да се извршиоцима кривичних дела у вези са опојном дрогом изричу мере безбедности, и то мера одузимања предмета и мера обавезног лечења, што се може закључити на основу података из табеле бр. 6. Наиме, мера одузимања предмета састоји се у одузимању предмета који је био намењен или употребљен за извршење кривичног дела, те у овом случају, на основу прикупљених података, може се уочити да суд изриче ову меру у сваком случају, без обзира о ком кривичном делу или учиниоцу је реч, као и која је врста опојне дроге у питању. Дакле, код кривичних дела у вези са опојном дрогом, мера одузимања предмета је обавезна. Када је у питању мера безбедности обавезног лечења наркомана, може се изрећи код свих кривичних дела у вези са опојном дрогом а посебно када је у питању кривично дело неовлашћено држање опојне дроге, које често врше зависници од дроге па им управо суд и изриче меру обавезног лечења. Код кривичног дела из члана 246а. КЗ РС, од укупно 175 пресуда суд је изрекао 64 мера обавезног лечења. Карактеристично је што код кривичног дела омогућавање уживања опојних дрога, за све три године суд није изрекао ниједну меру обавезног лечења. Највећи број мера обавезног лечења наркомана код кривичног дела из чл. 246. ст. 1. КЗ РС, изречен је 2015. године.

Може се истинитом сматрати и хипотеза да учиниоци кривичних дела не морају бити и конзументи опојних дрога, посебно када је у питању кривично дело неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога. Наиме, код кривичног дела из чл. 246.

Ст. 1. КЗ РС, од укупно 407 осуђујућих пресуда, само 29 извршилаца је признало да конзумира опојну дрогу. Ситуација је другачија када је у питању кривично дело из чл. 246а. КЗ РС где је од укупно 175 осуђујућих пресуда, 78 потврдило да опојну дрогу користи за сопствене потребе.

Хипотеза да се учиниоцима кривичног дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога (чл. 246. ст. 1. КЗ РС) не може изрећи условна осуда у потпуности је тачна, будући да на основу прикупљених података, није забележен ниједан случај у коме је суд изрекао условну осуду. Суд је изрицао казну затвора самостално, или у комбинацији са новчаном казном.

Хипотеза да је казнена политика строга будући да ублажавање казне није могуће, а најстрожија казна је до 12 година, може се сматрати тачном будући да није забележен ни један случај ублажавања казне, а у погледу казне затвора суд је у 70% случајева изрицао казну затвора до 5 година код кривичног дела из чл. 246. ст. 1. КЗ РС. У периоду од 2013. до 2016. године није забележен ни један случај у коме је изречена казна затвора од 12 године која је максимална када су у питању кривична дела у вези са опојним дрогама.

Табела бр. 7. Укупан број случајева за временски период који обухвата 2013., 2014. и 2015. годину, у којима су се жене јавиле као саучеснице.

Година	Неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога	Неовлашћено држање опојних дрога	Омогућавање уживања опојних дрога
2013. година	47	18	3
2014. година			
2015. година			

Истинита је и хипотеза да се жене јављају чешће као саучесници. На основу прикупљених подата из табеле бр. 7. можемо рећи да код кривичног дела из чл. 246. ст. 1. КЗ РС, од укупно 407 пресуда, у 47 случајева жене су се јавиле као саучеснице, затим код кривичног дела из чл. 246а. КЗ РС од укупно 175 пресуда у 18 случаја су жене саучеснице,

а код кривичног дела из чл. 247. ст. 1. КЗ РС од укупно 22 пресуде, у 3 случаја жене су саучеснице. Број случаја у којима се особе женског пола јављају као саучеснице, премашује број случајева у којима се оне јављају као извршиоци, чиме је ова хипотеза потврђена.

ЗАКЉУЧАК

Дрога је највеће зло савременог друштва. Наркоманија проистиче из високих захтева које друштво намеће појединцу а све већи број људи, у покушају да реши своје проблеме, окреће се употреби дрога. Нарушава целокупно друштво и представља проблем који је тешко искоренити. Негативни аспект употребе психоактивних супстанци, из године у годину представља све већи проблем како у нашој земљи, тако и на глобалном плану.

Данас постоји велики број различитих врста дрога које се релативно лако набављају и све више су доступне средњим и нижим слојевима друштва. Према неким проценама у Србији има око 30 000 регистрованих наркомана, а реална бројка се креће око 100 000 или више. Што се тиче пола ради се углавном о особама мушког пола а посебно забрињавају подаци да је међу наркоманима све више малолетника и деце. Значајно питање је откривање ефикасних метода у превентивном сузбијању болести зависности које директно утичу на пад радне способности конзумента, а што се погубно одражава на ефикасан раст економије сваке земље.

Илегална трговина наркотицима, и поред великих напора светске заједнице, представља један од најбитнијих проблема већине савремених држава. И поред предузетих мера и остварених резултата на овом пољу, потражња за наркотицима се не смањује. Иначе, наркоманија није само проблем наркомана већ и његове породице, околине и целог друштва јер особе које користе наркотике често чине кривична дела како би се домогли дроге или пара за куповину исте.

Трговина наркотицима је заступљена у свим државама па тако није заобишла ни нашу будући да се Србија налази на путу који користи велики број трговаца дрогом. Дрога прелази преко територије наше државе али део остаје и у њој. Производња наркотика је у неким државама заступљена у толикој мери да је постала национална привредна делатност. Активности и програми које су реализовале поједине државе, допринеле су заустављању ширења илегалне трговине наркотицима, међутим, у највећем броју држава због недостатка финансијских средстава, резултати су изостали. У већем броју економски развијених земаља Европске уније нарочита се пажња посвећује развијању ефикасних система и програма превенције. Важно место заузимају програми примарне превенције

усмерени на општу популацију деце и омладине, њихове породице, наставнике и остале релевантне субјекте.

Да би се смањила неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога, потребно је ангажовање полиције и свих безбедносних структура у држави. Међународна сарадња је, такође, један од битних услова за сузбијање овог кривичног дела с обзиром на то да је у питању транснационални криминалитет. Нужно је применити сва неопходна средства, методе и тактике, како би се открили појединци који тргују дрогом, као и организоване криминалне групе, које долазе до енормних средстава кроз нелегалне токове новца. Полицији су стављене на коришћење и посебне радње које се користе за откривање и доказивање тежих кривичних дела чије откривање није могуће постићи на други начин.

ЛИТЕРАТУРА

1. Букелић, Ј., *Болести зависности*, Европски центар за мир и развој (ЕЦПД), Универзитета за мир Уједињених нација, Београд, 2004. година
2. Бошковић, М., *Криминалистичка методика*, Београд, 2005.
3. Васић, Т., *Кријумчарење опојних дрога и наркоманија у Србији, (аналитичка студија)*, Безбедност, бр. 4/01.
4. Друштво за развој креативности, *Наркоманија-погрешан смер*, пројекат Друга шанса
5. *Државни извештај (подаци из 2013.) за ЕМЦДДА за 2014. годину*, Министарство сигурности Босне и Херцеговине, Сарајево, 2014.
6. Ђурђић, В., *Кривично процесно право-Општи део*, Ниш, 2014.
7. Ђурђић, В., Јовашевић, Д., *Кривично право, Посебни део*, Центар за публикације Правног факултета у Нишу, Ниш, 2012.
8. Ђурђић, В., Јовашевић, Д., *Кривично право, Посебни део*, Номос, Београд, 2010
9. Ж. Алексић, З. Миловановић, *Криминалистика*, Партенон, Београд, 1994.
10. *Извештај о потреби измена и допуна Законика о кривичном поступку Црне Горе*, Влада Црне Горе, Министарство правде, Подгорица, 2013.
11. Јовановић, Љ., Ђурђић, В., Јовашевић, Д., *Кривично право, Посебни део*, Бона Фидес, Ниш, 2000.
12. Јовашевић, Д., *Кривично право, Општи део*, Номос, Београд, 2010.
13. Јовашевић, Д., *Кривично право, Посебни део*, Досије, Београд, 2014.
14. Јовић, Р., Савић, А., Куљача, Р., *Дроге и тероризам*, Факултет за пословни менаџмент, Бар, 2007.
15. Константиновић-Вилић, С., Николић-Ристановић, В., *Криминологија*, Центар за публикације Правног факултета, Ниш, 2003. година
16. Костић, М., *Производња и трговина дрогом унутар ЕУ*, часопис „Безбедност“, бр.1., 2000. Година
17. Маринковић, Д., магистарски рад – *Кривично правни и криминалистички аспекти спречавања злоупотребе опојних дрога*, Правни факултет, Београд, 2003. Година
18. Мандић Б., *Стратегија спречавања злоупотребе дроге*, Безбедност - Полиција - Грађани, година X број 1-2/14

19. Мијалковић, С., *Ревизија за безбедност-стручни часопис о корупцији и организованом криминалу*, бр. 4, април 2009. Година
20. Миливојевић-Антолиш, Л., *Сузбијање незаконите трговине опојним дрогама на међународном плану с освртом на хрватско казнено законодавство*, Загреб, 2008.
21. Маквић, Х., *Декриминализација и легализација илегалних дрога*, Загреб, 2003.
22. Марковић, С., *Криминалистичка и кривичноправна анализа кривичног дела недозвољене производње и стављања у промет опојних дрога*, Криминалистичко-полицијска академија, фондација „Ханс Зајдел“, Београд, 2015.
23. Николић, Д., *Наркоманија-злочин или казна*, Српско удружење за кривично право, Београд, 2001. година
24. Николић, Д., *Опојне дроге и здравље људи*, „Правни живот“, бр. 9/2002.
25. Николић, З., *Трговина дрогом*, Зборник института за криминолошка и социолошка истраживања, бр. 1-2, 2006. година
26. Николић, Г., *Кривичноправна заштита од злоупотребе дрога у Републици Србији*, Часопис „Безбедност“, Београд, бр. 2/2015.
27. Павловић, М., *Кривична дела у вези са опојним дрогама*, Правни факултет Универзитета у Нишу, Зборник радова Правног факултет у Нишу, Ниш, 2012.
28. Панчић, В., *Збирка прописа о унутрашњим пословима Републике Србије*, Пословни биро, Београд, 2004,
29. Ракочевић, В., докторска теза – *Откривање и сузбијање злоупотребе дроге*, Правни факултет, Београд, 2004. година
30. Турковић, К., *Коментар казног закона*, Загреб, 2013. године
31. Симић, И., *производња и растурање опојних дрога као кривично дело заштите људи*, „Правни живот“, бр. 9/95.
32. Симоновић, Б., *Сузбијање илегалне трговине дрогом*, „Правни живот“ I том, бр. 9/2003.
33. Станојковић, Б. В., *Социјални аспекти наркоманије младих као узрок безбедносних проблема у Републици Србији*, докторска дисертација, Универзитет у Београду, Факултет политичких наука, Београд, 2013. Година
34. Срзентић, Н., Стајић, А., Лазаревић, Љ., *Кривично право Југославије*, Савремена администрација, Београд, 1994.

35. Стојановић, З., Коментар Кривичног законика, Јавно предузеће Службени гласник, Београд, 2009.
36. Ђирић, З., Димитријевић, Б., *Основи судске психијатрије и судске психологије*, Студентски културни центар, Ниш, 2009.
37. Ђирић, З., *Судско-психијатријски аспект менталних поремећаја насталих злоупотребом дрога*, Зборник радова Правног факултета у Нишу, број 68/2014, Правни факултет у Нишу, Ниш.
38. Ђирић, З., *Судска психијатрија*, Центар за публикације Правног факултета Универзитета у Нишу, Ниш, 2013.
39. Цоковић, С., *Кривична дела злоупотребе опојних дрога*, (докторска дисертација) Правни факултет Ниш, 2015.
40. Шаљић, Е., *Дроге и криминалитет*, Универзитетска мисао, Интернационални-Универзитет у Новом Пазару, Нови Пазар, 2015.

ЗАКОНИ

41. Кривични закон СФРЈ („Службени лист СФРЈ”, бр. 44 од 8. X 1976, 36 од 15. VII 1977, 34 од 29. VI 1984, 37 од 13. VII 1984, 74 од 14. XI 1987, 57 од 29. IX 1989, 3 од 19. I 1990, 38 од 6. VII 1990, 45 од 3. VIII 1990, 54 од 21. IX 1990.)
42. Законика о кривичном поступку Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, број 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 и 55/2014).
43. Кривични законик Републике Србије (Сл. Гласник РС бр. 85/05, 88/05-испр., 72/09, 111/09, 121/12, 104/13)
44. Закона о извршењу кривичних санкција Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, број 55/2014).
45. Закона о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала („Сл. Гласник РС, бр. 42/2002, 27/2003, 39/2003, 67/2003, 29/2004, 58/2004 – др. закон, 45/2005, 61/2005, 72/2009, 72/2011- др. закон, 101/2011- др. закон, 32/2013.

46. Закон о психоактивним контролисаним супстанцама („Службени гласник Републике Србије“, број 99/2010).
47. Казнени закон (Народне новине Републике Хрватске, Загреб, број 110/97...)
48. Кривични законик Македоније („Службени гласник Републике Македоније“ бр.37/96)
49. Закон о изменама и допунама Кривичног законика Македоније („Службени гласник Републике Македоније“ бр. 80/99, 4/02, 43/03, 19/04, 81/05, 60/06, 73/06, 7 /08 , 139/08 , 114/09 година, 51/11, 135/11, 185/2011, 142/2012, 166/2012, 55/2013.)
50. Кривични закон Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10, 47/14, 22/15, 40/15)
51. Закон о кривичном поступку Босне и Херцеговине (“Службени гласник БиХ“, бр. 3/03)
52. Закон о спречавању и сузбијању злоупотребе опојних дрога у Босни и Херцеговини (“Службени гласник БиХ“ бр. 8, од 7. фебруара 2006.)
53. Кривични законик Црне Горе (“Службеном листу РЦГ, бр. 70/2003, 13/2004, 47/2006, и „Службеном листу ЦГ“, бр. 40/2008 и 25/2010.)
54. Закон о изменама и допунама Кривичног законика („Службени лист Црне Горе, бр. 40/2013. “) од 13.08.2013. године
55. Законик о кривичном поступку Црне Горе (“Службени лист Црне Горе бр.57/09“) од 18.08.2009.
56. Казенски законик Словеније (Сл. лист РС, шт. 95/04 – уредно пречишћено 55/88 – КЗ – 1)

ЕЛЕКТРОНСКИ ИЗВОРИ

57. https://www.dea.gov/druginfo/drug_data_sheets/Opium.pdf
58. <https://www.psychologytoday.com/conditions/cocaine>
59. <https://www.drugs.com/illicit/lsd.html>
60. www.toxquebec.com/livre_drogues/en/index_ecstasy.html

61. www.drugfreeworld.org/drugfacts/marijuana.html
62. <https://www.drugabuse.gov/.../drugfacts/understanding-drug-u>
63. <https://fedorabg.bg.ac.rs/fedora/get/o:7562/bdef:Content/get>
64. <https://www.drugabuse.gov/>
65. lazetic.blogspot.com/2014/11/podela-psihoaktivnih-supstanci.html
66. savetovaliste.nshc.org.rs/narkomanija.html
67. druga-sansa.okaleks.org.rs/onarkomaniji.html
68. <https://www.drugabuse.gov/.../drugfacts/understanding-drug-u>
69. narkomanija-narkomanija.blogspot.com/2010/05/bolesti-zavisnosti-simptomi-i.html
70. www.stopdrogama.org/projekti3.htm
71. www.pravniportal.com/
72. www.zdravlje.gov.rs/.../Strategija%20za%20borbu%20protiv%20droga%20u%20Rep...
73. Terminology and Information on Drugs, UNODCCP, New York, 1999.

ТРГОВИНА ПСИХОАКТИВНИМ СУПСТАНЦАМА

САЖЕТАК

Криминалитет из области злоупотребе опојних дрога спада у најтеже облике кривичних дела, и то првенствено због специфичности начина извршења, профила извршилаца кривичних дела, затим заступљености броја извршених кривичних дела злоупотребе опојних дрога у укупном броју извршених кривичних дела. Такође, веома значајна карактеристика кривичних дела везаних за злоупотребу опојних дрога је велики степен организованости, веома чест међународни елемент, као и изузетно тешке последице. Када се говори о последицама, значајно је нагласити да се ради о неколико видова последица, и то последицама које настају извршењем кривичног дела, којима извршиоци прибављају веома велику материјалну корист и тиме угрожавају економску стабилност државе, као и последицама медицинског и здравственог карактера које се огледају у стварању великог броја зависника о опојним дрогама и лица која уз зависност оболевају од различитих заразних болести. Потом, треба нагласити и лош утицај на развој социјалних и културних норми друштва, када такве особе кроз изградњу статуса веома богатих и у свету криминала угледних људи индукују негативну појаву идентификације младих особа са извршиоцима ових кривичних дела, док се као посебан аспект јавља и секундарни криминалитет везан за кривична дела злоупотребе дрога, односно криминалне активности које предузимају зависници како би обезбедили новац потребан за куповину опојне дроге.

Кључне речи: опојна дрога, злоупотреба опојне дроге, здравље људи, методика откривања и доказивања кривичних дела, зависност.

THE TRAFFICKING OF PSYCHOACTIVE SUBSTANCES

ABSTRACT

Criminality from the area of drug abuse is one of the hardest forms of criminal acts, primarily because of the specificity of the execution way, secondly because of the offenders' profiles and frequency of the number of criminal acts of drug abuse in the total number of carried offenses. Also, a very significant characteristic of criminal acts connected with the drug abuse is high level of organization, very common international element and also very difficult consequences. When talking about consequences, it is significant to emphasize that there are few kinds of consequences, such as consequences as a result of carried offenses, by which offenders obtain huge material benefits and as a result of that, they jeopardize economic stability of the country and there are also medical and health consequences, represented in growth of the drug abusers and persons who beside being addicts are suffering from various contagious diseases. Next, it should be emphasized a bad influence on the development of the social and cultural social norms, when those persons, through building the status of the wealthy and in criminal world reputable people, induce negative phenomenon of the identification of the young people with the offenders.

Key words: drug, drug abuse, human health, methods of detecting and proving criminal acts, dependence.

БИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Марина Тренкић рођена је 01.08.1990. године у Алексинцу. Завршила је основну школу „Вук Караџић“, као и природно-математички смер „Алексиначке гимназије“. Основне академске студије, на Правном факултету у Нишу, уписала је школске 2009./2010. године и исте завршила 21. децембра 2015. године, чиме је стекла звање дипломирани правник. Након дипломирања, уписала је мастер студије на Правном факултету Универзитета у Нишу, на општем смеру, ужа кривичноправна научна област. На мастер студијама остварила је просек положених испита од 10,0 , а свој приправнички стаж обавља у Вишем суду у Нишу. Од страних језика познаје енглески и руски.

ИЗЈАВА О ИСТОВЕТНОСТИ
ШТАМПАНОГ И ЕЛЕКТРОНСКОГ ОБЛИКА МАСТЕР РАДА

Име и презиме аутора мастер рада: **Марина Тренкић**

Наслов мастер рада: **Трговина психоактивним супстанцама**

Ментор: **Проф. др Миомира Костић**

Изјављујем да је електронски облик мастер рада у pdf формату истоветан штампаном облику, који сам предао/ла Правном факултету Универзитета у Нишу.

У Нишу, **07.10.2016. године**

Потпис аутора

ИЗЈАВА О АУТОРСТВУ И ОДОБРАВАЊУ ОБЈАВЉИВАЊА МАСТЕР РАДА

Изјављујем да је мастер рад, под насловом **Трговина психоактивним супстанцама**, пријављен и одбрањен на Правном факултету Универзитета у Нишу:

- резултат сопственог истраживачког рада;
- да овај мастер рад у целини, нити у деловима, нисам пријављивао/ла на другим факултетима, нити универзитетима;
- да нисам повредио/ла ауторска права, нити злоупотребио/ла интелектуалну својину других лица.

Дозвољавам да се овај мастер рад чува у библиотеци и објави на сајту Правног факултета Универзитета у Нишу, са подацима о датуму одбране и комисији пред којом је рад брањен.

Аутор мастер рада: **Марина Тренкић**

У Нишу, **07.10.2016. године**

Потпис аутора
